

NISO PROJECT

“Fighting homophobia through active citizenship and media education”

No. JUST/2009/FRAC/AG/1179 – 30 – CE – 0377095/00/44

WS1: Analysing homophobic attitudes and stereotypes

D1.4: National report on homophobic attitudes and stereotypes among young people (Belgium)

Flemish version

European Commission
Justice

Project co-funded by the European Commission, Directorate General Justice, within the Specific Program “Fundamental Rights and Citizenship”

Contract Number: No. JUST/2009/FAC/AG/1179 – 30 – CE – 0377095/00/44

Project Acronym: NISO

Author: çavaria

Partners contributed: T6 Coop

Made available to: Public

Quality check: Antonella Passani (Province of Rome)

Internal Reviewer: Marie Debicki (T6 Coop.)

Table of Contents

1. Methodologie en presentatie van voorbeelden.....	4
1.1 <i>Enquête voor LGBT-gemeenschap</i>	4
1.2 <i>Enquête bij leerlingen</i>	7
2. Stereotypes gelinkt aan geslacht en aan LGBT'ers	12
2.1 <i>Stereotypen mbt geslacht</i>	12
2.2 <i>Veralgemeningen van homoseksualiteit en LGBT'ers</i>	15
2.3 <i>Tussen homofobie en aanvaarding, het gedrag van studenten tegenover LGBT-schoolgenoten</i>	18
2.4 <i>Het effect van stereotypes op LGBTs</i>	19
3. De sociale omvatting van LGBT in de Belgische maatschappij.....	21
3.1 <i>Ervaringen met vooroordelen of discriminatie geleden door de LGBT respondenten</i>	21
3.2 <i>De sociale inclusie van LGBT'ers en het belang van homofobie in de Belgische maatschappij volgens de studenten</i>	23
3.3 <i>Oorzaken van homofobie en manieren om het te bestrijden volgens de LGBT respondenten</i>	25
3.4 <i>Mening van Belgische studenten mbt LGBT rechten</i>	28
4. Homofobie en discriminatie op school	31
4.1 <i>Discriminatie van LGBT'ers op school</i>	31
4.2 <i>Uit de kast komen van LGBT'ers op school</i>	31
4.3 <i>Homoseksualiteit in leerplannen</i>	32
5. Besluit.....	35

1. Methodologie en presentatie van voorbeelden

Om een beter zicht te krijgen op de meest voorkomende homofobische gedragingen en stereotypen naar LGBT'ers toe, is er beslist om twee enquêtes tegelijkertijd te doen: Binnen de LGBT gemeenschap en binnen het onderwijs. De bedoeling hiervan is informatie te krijgen over de mening van deze twee verschillende actoren en de ervaringen van LGBT'ers en het gedrag en visie van de jeugd in België te confronteren.

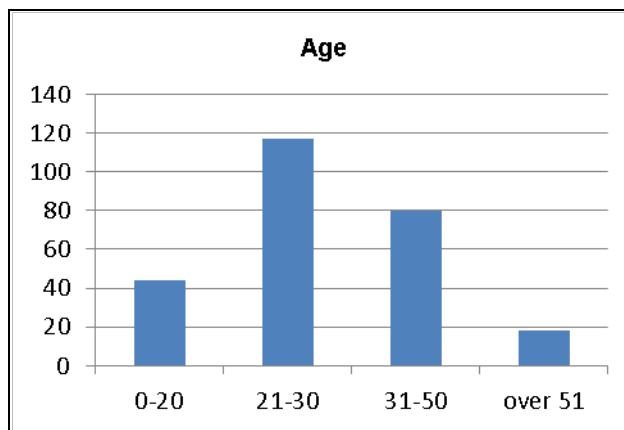
Het doel van de onderzoeksvragen was bepaald samen met projectpartners van Italië, Estland en Nederland. Zoals overeengekomen moesten alle landen dezelfde vragen gebruiken zodanig dat de resultaten vergelijkbaar zijn. Hoe de enquêtes verspreid en afgenomen werden konden de partners zelf vrij beslissen, er werden geen afspraken over gemaakt.

In België was de enquête, gericht naar de LGBT-gemeenschap, een online tool. De link was via verschillende LGBT kanalen verspreid: websites van LGBT-groepen en overkoepelende organisaties, websites van LGBT commerciële initiatieven, facebook, digitale nieuwsbrieven en door online mailings.

De enquête voor studenten was op een andere manier verspreid: de vragenlijst werd in een online tool gegoten, die men anoniem kon invullen. Twee scholen namen deel. Binnen de ene school werden studenten met een vrij lesuur tijdens de eerste drie weken van oktober naar de computerzaal gestuurd om de enquête in te vullen, in de andere school hebben de studenten de enquête ingevuld tijdens de lessen godsdienst.

1.1 Enquête voor LGBT-gemeenschap

In totaal hebben 259 mensen deel genomen.

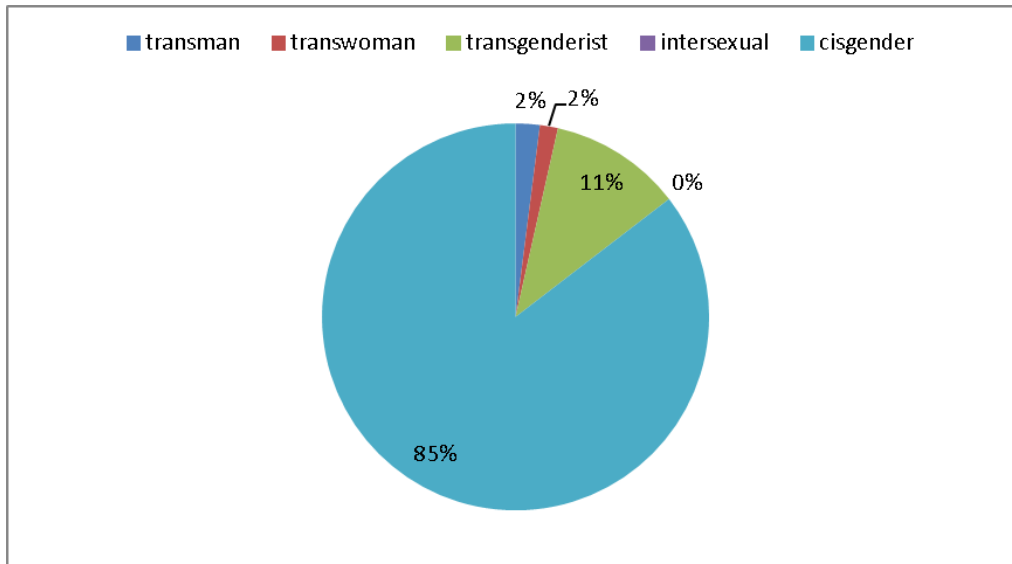

Tabel 1: Leeftijd van de LGBT respondenten in België

Tabel 1 toont dat 17% van de respondenten onder de 20 jaar zijn, 45% tussen 21 en 30 jaar, 31% tussen 31 en 50 jaar oud, slechts 7% waren ouder dan 50. De respondenten zijn erg jong: 60% onder de 30 jaar.

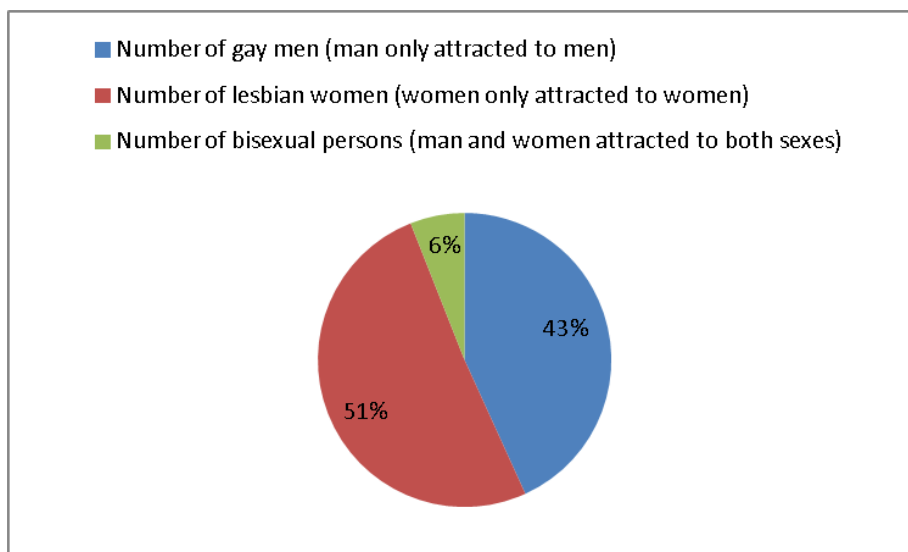
	Aantal	% van het totaal
Als man geboren	114	44
Als vrouw geboren	145	56
Interseksueel	0	0
	259	100

Tabel 2: biologisch geslacht van de LGBT respondenten in België

Tabel 3: Genderidentiteit van de LGBT respondenten in België

Kijkend naar de biologische gender van de deelnemers, 44% waren mannelijk geboren, 56% als vrouwelijk. Geen van de deelnemers definieert zichzelf als interseksueel. 4% waren transseksueel, waarbij het psychologisch geslacht in conflict is met het biologisch geslacht. 11% zijn transgenderisten, hiermee bedoelen we de LGBT die zich niet 100% man voelen of 100% vrouw of zelfs ongedefinieerd. Dus in totaal zijn 38 van de deelnemers transgenders (transgender wordt hier als overkoepelende term voor transgenderisten en transseksuelen gebruikt). 85% van de deelnemers zijn cisgender (waarbij biologische geslacht hetzelfde is als de genderidentiteit). (Tabel 3)

Tabel 4: seksuele oriëntatie van LGBT respondenten in België

Number of gay men:	108	
Number of lesbian women:	125	
Number of bisexual persons:	15	
Men attracted to women, define themselves as women, so can be seen as lesbian		2
Women feeling as women attracted to men, so these are straight women		2

Attracted to												
Born as	Only man		Only woman		Mostly man		Mostly woman		I don't know		Both	
Male	91	81%	2	2%	17	15%	2	2%	0	0%	1	1%
Female	2	1%	72	50%	3	2%	53	37%		0%	14	10%

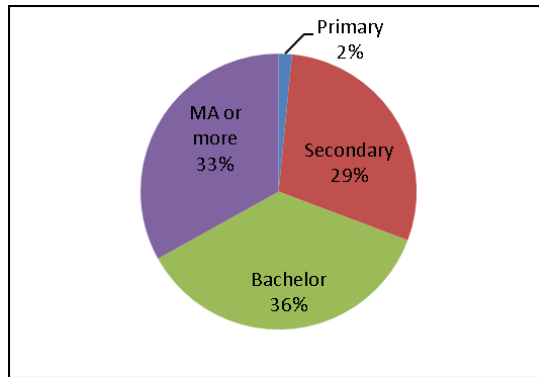
Tabel 5: Seksuele oriëntatie van de LGBT respondenten volgens gender

Tabel 4 en 5 tonen aan dat 51% van de deelnemers lesbische vrouwen zijn. Dit is inclusief de twee deelnemers die transvrouwen zijn (geboren als man) die zich alleen aangetrokken voelen tot vrouwen. 43% van de deelnemers zijn homomannen. 6% is biseksueel. Er waren maar 1 mannelijke biseksueel en 14 vrouwelijke biseksuelen.

Tabel 6 bewijst dat 28% van de deelnemers studenten zijn. Dit stemt overeen met de algemeen jonge leeftijd van de respondenten. 27% werkt als een kantoorbediende, 11% werkt in de onderwijs- en onderzoekssector.

	Number	% on total
Commerce (sales personel, hairdressers, restaurants and bars, etc.)	5	2%
Employee (office work)	54	27%
Industry worker (blue collars)	11	5%
Self-employed-professional (lawyer, architects, doctors, etc.)	17	8%
Care worker (nurse, babysitter, elderly carers, etc.)	13	6%
Education / research	22	11%
Arts, culture, sport	7	3%
Executive, manager	6	3%
Student	56	28%
Unemployed	9	4%
Other	3	1%

Tabel 6: Type tewerkstelling LGBT respondenten

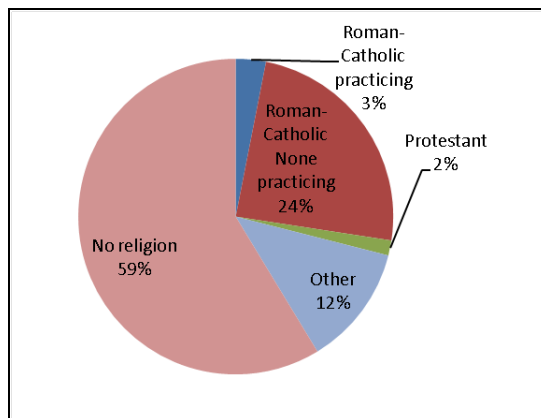

Tabel 7: Scholingsgraad van de LGBT respondententen

Meer dan de helft van de respondenten zijn hoog geschoold. (Tabel 7)

252 respondenten (van 259) hebben Nederlands als moedertaal, dit is 97% van de respondenten.

Tabel 8 is een goede weerspiegeling van de Belgische gemeenschap, 59% van de respondenten zegt niet gelovig te zijn. Velen zijn gedoopt (wat eerder een gewoonte is geworden dan een overtuiging), zo komen we aan 27% katholieke christenen, maar 24% zegt niet praktiserend katholiek te zijn.

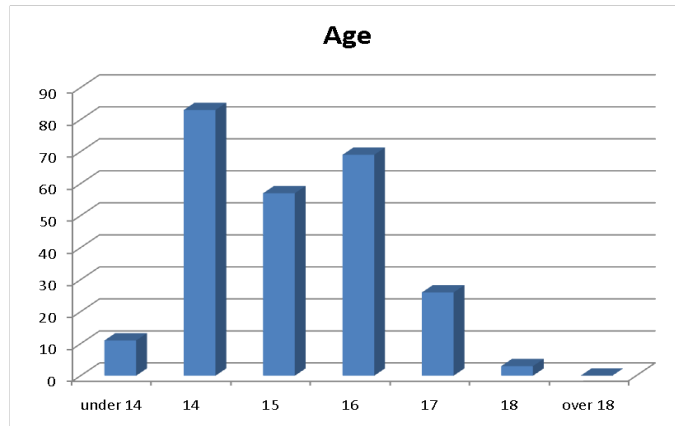
Tabel 8: Geloofsovertuiging van LGBT respondententen

Het algemene beeld van de respondenten in deze enquête is allesbehalve multicultureel. Algemeen gaat het om blanke jonge middenklasse respondenten.

1.2 Enquête bij leerlingen

In totaal hebben 249 leerlingen tussen 12 en 18 jaar oud deelgenomen aan deze enquête.

De meeste respondenten waren tussen 14 en 16 jaar oud, 1/3 was 14 jaar, 1/3 was 15 jaar en 1/3 was 16 jaar oud. (zie tabel 9)

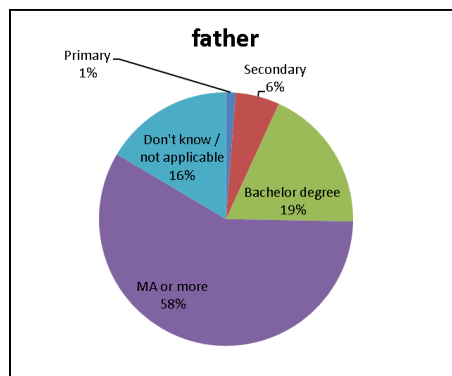
	Aantal	% van totaal
Jonger dan 14	11	4
14	83	33
15	57	23
16	69	28
17	26	10
18	3	1
Ouder dan 18	0	0
Totaal	249	

Tabel 9: leeftijd van de schoolrespondenten

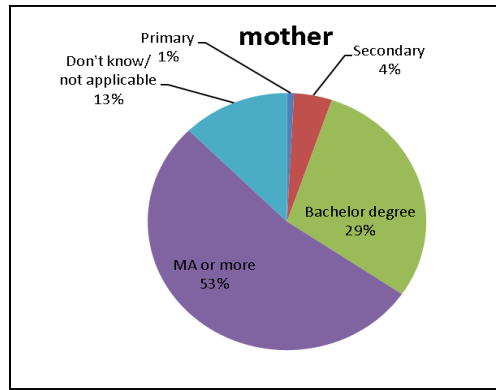
Er zijn ongeveer evenveel jongens als meisjes in deze groep: 54% meisjes, 45% jongens. Alle respondenten volgden een zelfde studierichting, namelijk Algemeen Secundair Onderwijs. Dit kwam omdat de enquête werd ingevuld door twee scholen die enkel ASO richtingen aanbieden. We kunnen de resultaten dus niet doortrekken naar leerlingen in het TSO Technisch Sec Onderwijs of BSO Beroepsonderwijs. Daarmee moeten we rekening houden.

De ene school is een grote school met meer dan 1000 leerlingen (school 1), de andere school(school 2) heeft meer dan 500 leerlingen. In school 1 hebben 144 leerlingen de vragenlijst ingevuld, dit is 58% van het totaal respondenten. School 2 bezorgde ons dus 42% van de respondenten.

Tabel 10 en tabel 11 tonen aan dat de ouders van de leerlingen vooral hoger opgeleiden zijn. 58% van de vaders heeft een Masterdiploma, slechts 7% van de vaders hebben enkel een lagere school of secundair diploma. 53% van de moeders hebben een Masterdiploma, slechts 5% hebben enkel lagere school of secundair diploma. Dit is geen correct beeld van de Belgische maatschappij. De twee scholen waar de respondenten school liepen zijn gelegen in een midden tot hogere klasse-omgeving, en vooral unicultureel.

Tabel 10: Scholingsgraad van de vaders van de studenten

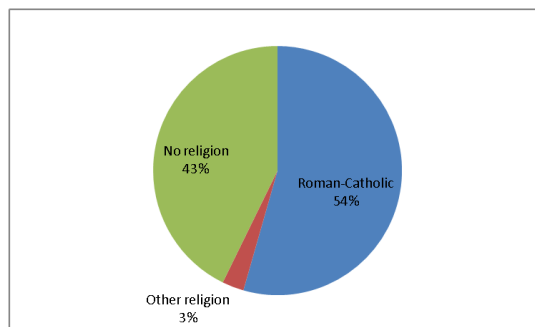

Tabel 11: Scholingsgraad van de moeders van de studenten

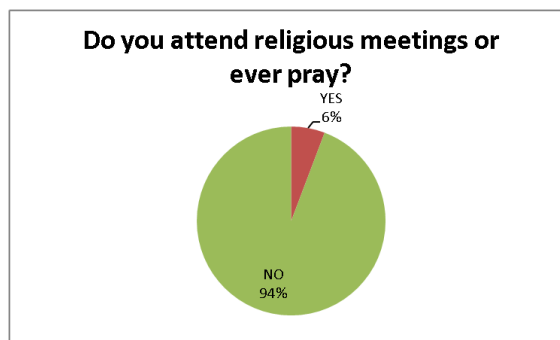
90% van de respondenten hebben Nederlands als moedertaal (zie tabel 12). 6% spreekt thuis Frans. Aangezien dat in België de tweede landstaal is dat dus niet zo verwonderlijk. Slechts 1% spreekt thuis Marokkaans en 7 respondenten (3%) spreken nog andere talen thuis. Maar zoals reeds gezegd, deze respondenten komen uit een voornamelijk uniculturele scholen.

	Aantal	% van het totaal
Moedertaal: Nederlands	224	90
Frans	15	6
Marokkaans	2	1
Turks	1	0
Andere/leeg	7	3
Totaal	249	

Tabel 12: Moedertaal van de studenten

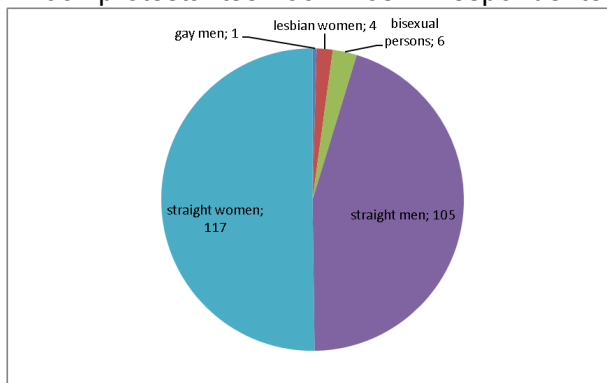

Tabel 13: Geloofsovertuiging van de studenten

Tabel 14: Praktiserend gelovigen onder de studenten

43% van de studenten zijn niet gelovig. Meer dan de helft is Romaanskatholiek: 54%. In België zijn meer dan de helft van de inwoners Romaanskatholiek, maar meestal niet-praktiserend. Daarom dat aan de vragenlijst de vraag 'Woon je religieuze samenkomsten bij of bid je wel eens?' werd toegevoegd. 94% woont geen religieuze samenkomsten bij of bid niet. Dus het merendeel van de Romaanskatholieke respondenten zijn niet-praktiserend. Er was 1 Orthodoxe respondent, 1 joodse respondent, en 5 respondenten hadden nog een andere religie. Er waren noch protestantse noch moslim respondenten (zie tabel 13 en 14).

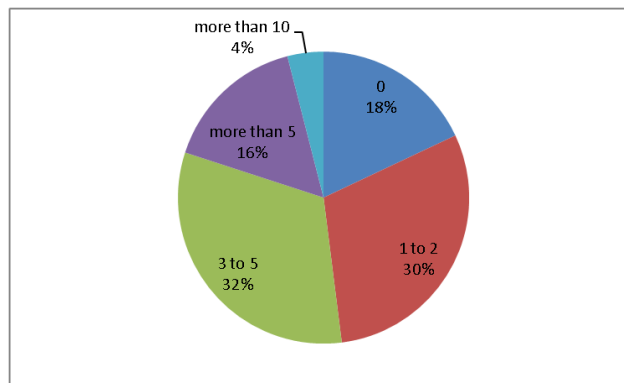
Tabel 15: Seksuele oriëntatie van de studenten

Number of gay men:		1										
Number of lesbian women:		4										
Number of bisexual persons:		6										
Attracted to												
Born as	Only boys		Only girls		Mostly boys		Mostly girls		I don't know / empty		both	
	Count	Percentage	Count	Percentage	Count	Percentage	Count	Percentage	Count	Percentage	Count	Percentage
Male	1	1%	102	90%	0	0%	3	3%	5	4%	2	2%
Female	110	81%	4	3%	7	5%	0	0%	10	7%	4	3%

Tabel 16: Seksuele oriëntatie studenten volgens gender

Tabel 15 en Tabel 16 geven informatie over de seksuele oriëntatie van de studenten. Van de mannelijke respondenten is 1% homo (aangetrokken tot enkel jongens of meestal jongens), 2% is biseksueel (tot beide geslachten aangetrokken) en 4% weet het niet. 90% van de jongens voelt zich enkel aangetrokken tot meisjes. 3% voelt zich meestal aangetrokken tot meisjes. Dus 93% van de mannelijke respondenten kan als hetero beschouwd worden. Van de vrouwelijke respondenten voelt 3% zich uitsluiten of meestal aangetrokken tot andere meisjes, 3% is biseksueel, 7% weet het niet, 81% voelt zich enkel tot jongens aangetrokken en 5% voelt zich meestal tot jongens aangetrokken. Dus 86% van de vrouwelijke respondenten zouden we hetero noemen. In België gaat men ervan uit dat 8% van de bevolking zichzelf definieert als lesbisch, homo of biseksueel (volgens onderzoeken).

We hebben geen zicht op de LGB'ers in deze respondenten populatie, maar voortgaande op de jonge leeftijd van de respondenten is het niet verwonderlijk dat we die 8% niet bereiken. Vele jongeren in puberteit zijn nog op zoek naar hun seksuele identiteit.

Tabel 17: hoeveel LGB'ers kennen de respondenten?

Wanneer we hen vragen hoeveel personen ze kennen die lesbisch, homo, biseksueel of transgender zijn zegt 62% 1 tot 5 LGB'ers te kennen. 16% kent meer dan 5 LGB'ers. 4% kent zelfs meer dan 10 LGB'ers. 18% kent niemand die LGB'er is. (zie tabel 17)

33% kent schoolgenoten die LGB'ers zijn, 23% kent LGB'ers als kennissen, 17% kent LGB'ers als vrienden van hun ouders, 12% kent LGB'ers als vrienden van hun ouders, 7% heeft LGB'ers in de familie, en 4% hebben een goede vriend die LGB'er is.

66% van de respondenten kennen LGB'ers tussen 16 en 30 jaar oud, 32% kent LGB'ers tussen 30 en 60 jaar oud, slechts 6 respondenten kennen LGB'ers ouder dan 60.

2. Stereotypes gelinkt aan geslacht en aan LGBT'ers

In dit hoofdstuk wordt met beide invalshoeken rekening gehouden, zowel de mening van de studenten als de belangrijkste stereotypen waargenomen door de LGBT'ers en hoe ze hen beïnvloeden.

2.1 Stereotypen mbt geslacht

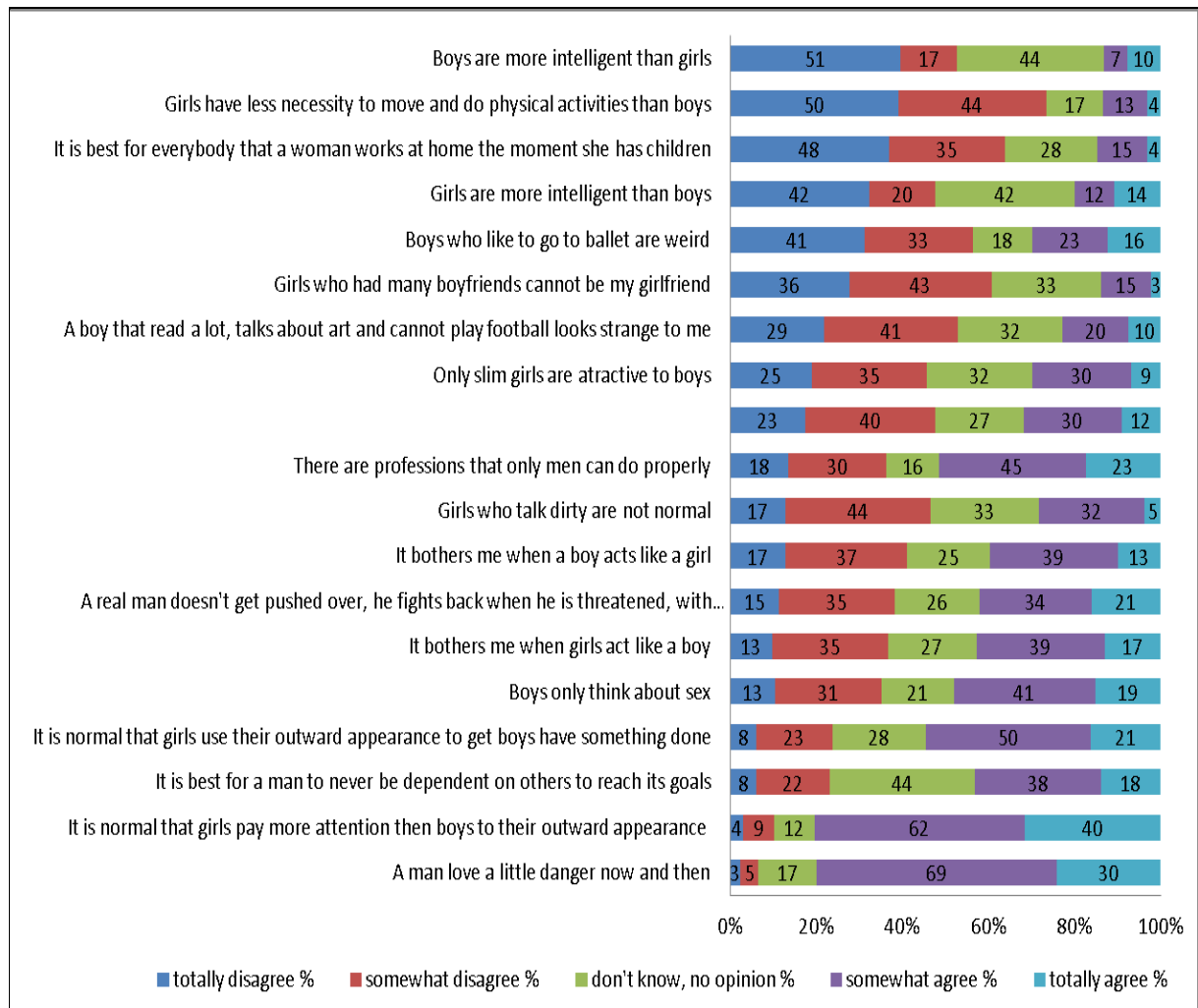
Om informatie te verzamelen over de reactie van de studenten mbt gender stereotypen hebben we een 20-tal provocerende zinnen opgesteld, die een beeld geven van traditionele ideeën mbt karakteristieken van mannen en vrouwen, jongens en meisjes en hun rollenpatroon in de maatschappij. Bij elke stelling moesten de studenten aanduiden of ze het met die uitspraak eens waren of niet. Sommige van deze stellingen werden eerder al eens gebruikt in grootschaliger enquêtes op internationaal niveau met hetzelfde onderwerp.

Tabel 18 onderaan gaat over de traditionele stereotypen toegekend aan mannen en vrouwen en jongens en meisjes (hoe ze zich zouden moeten gedragen en hoe ze er moeten uitzien, de opvallendste verschillen tussen hen, etc). De schoolrespondenten moesten aanduiden of ze het ermee eens waren of niet. Hoewel de meeste studenten het niet eens waren met het merendeel van de stereotypen, was er toch een opvallend aantal studenten het wel eens met de voorgestelde stereotypen, vooral met betrekking tot het in verhouding staan van het voorkomen van meisjes en sommige kenmerken gelinkt aan mannen (hun liefde voor gevaar, onafhankelijkheid). We kunnen besluiten dat de studenten denken volgens de stereotype geslachtskenmerken.

In verband met de stellingen die gaan over het gedrag en de kenmerken van de jongens en mannen denken 16% van de studenten dat als een jongen leest, over kunst praat en geen voetbal kan spelen dat hij vreemd lijkt, 23% denkt dat een jongens die van ballet houdt raar is, 34% zegt dat het hen stoort wanneer een jongen zich meisjesachtig gedraagt en 34% zegt dat een echte man zich niet laat doen, maar dat ie terug vecht wanneer hij bedreigd wordt, zelfs met fysiek geweld indien nodig. Het percentage van de studenten dat aangeeft akkoord te zijn met de suggestie dat mannen houden van gevaar is 66%, en 25% van hen is akkoord met de mannelijke onafhankelijkheid.

In verband met de traditionele verwachtingen ten opzichte van vrouwen en meisjes zegt 9% van de studenten dat meisjes minder behoefte hebben aan fysieke activiteiten dan jongens, vindt 21% dat meisjes die vuile praat verkopen niet normaal zijn en 10% vindt dat een vrouw met kinderen beter thuis blijft.

De studenten waren het in nog grotere mate eens met de stellingen die gingen over de link tussen meisjes en hun voorkomen: 25% zou twifelen aan de vrouwelijkheid van een vrouwelijke bouwvakker of vrachtwagenchauffeur, 19% is het ermee eens dat het normaal is dat meisjes hun uiterlijke voorkomen gebruiken om iets van de jongens gedaan te krijgen, en 47% vindt dat het normaal is dat meisjes meer aandacht schenken aan hun uiterlijk dan jongens.

Tabel 18: stereotypes gebaseerd op geslacht door de studenten

Wanneer we kijken naar de antwoorden van de studenten is het interessant om te zien hoezeer de mannelijke antwoorden verschillen van de vrouwelijke antwoorden. Meisjes waren het in het algemeen minder eens met de stereotypen dan de jongens (zie tabel 19). Bijna 70% van de meisjes is het niet eens met de stelling dat het stoort als een jongen zich als een meisje gedraagt. Bij de jongens is dit slechts de helft. Aangaande de karakteristieken voor mannen (houden van gevaar, aan seks denken, onafhankelijk zijn) denken jongens en meisjes hetzelfde. Behalve wanneer het over geweld gaat: de helft van de jongens is het ermee eens dat een ‘echte man geweld gebruikt indien nodig’, ten opzichte van slechts een kwart van de meisjes.

	somewhat to totally disagree		don't know / no opinion		somewhat to totally agree	
	boys	girls	boys	girls	boys	girls
It bothers me when a boy acts like a girl	29%	67%	18%	18%	53%	16%
Boys who like to go to ballet are weird	47%	74%	16%	8%	28%	17%
It bothers me when girls act like a boy	32%	57%	19%	21%	49%	23%
It is best for everybody that a woman works at home the moment she has children	62%	82%	22%	13%	16%	5%
It is best for a man to never be dependent on others to reach its goals	25%	30%	31%	42%	44%	27%
It is normal that girls pay more attention then boys to their outward appearance	10%	14%	10%	12%	80%	64%
A real man doesn't get pushed over, he fights back when he is threatened, with physical violence if necessary	36%	56%	17%	21%	47%	23%
There are professions that only men can do properly	33%	54%	10%	13%	58%	23%
Boys are more intelligent than girls	39%	82%	43%	16%	18%	2%
Girls are more intelligent than boys	59%	56%	37%	21%	4%	23%
Girls have less necessity to move and do physical activities than boys	73%	87%	13%	7%	14%	6%
Girls who talk dirty are not normal	51%	62%	19%	25%	30%	14%
A man love a little danger now and then	8%	6%	12%	20%	81%	74%
Only slim girls are attractive to boys	31%	75%	31%	14%	37%	11%
Girls who had many boyfriends cannot be my girlfriend	62%	77%	25%	16%	14%	7%
When I hear that a woman is a bricklayer or a truck driver, I would doubt whether she is feminine	43%	68%	20%	16%	37%	16%
It is normal that girls use their outward appearance to get boys have something done	19%	39%	24%	21%	57%	39%
Boys only think about sex	47%	36%	17%	29%	35%	34%
A boy that read a lot, talks about art and cannot play football looks strange to me	57%	67%	25%	17%	18%	16%

Tabel 19: studenten over de stereotypen ivm geslacht, per geslacht

Een andere variabele die invloed heeft op de geslachtsstereotypen tussen de studenten is het aantal LGBT'ers dat ze kennen. Het lijkt erop dat studenten die een groter aantal LGBT'ers kennen het eens waren met een lager aantal stellingen dan de studenten die geen of weinig LGBT'ers kennen.

Het is zelfs zo dat 70% van de studenten die meer dan 5 LGBT'ers kennen het volledig oneens waren met alle stellingen. Maar in tegenstelling tot dat, 1/3 van de studenten die geen enkele LGBT'er kent was het ook oneens met alle stellingen. Er is geen verschil merkbaar tussen de antwoorden van de studenten die meer dan 5 of meer dan 10 LGBT'ers kennen.

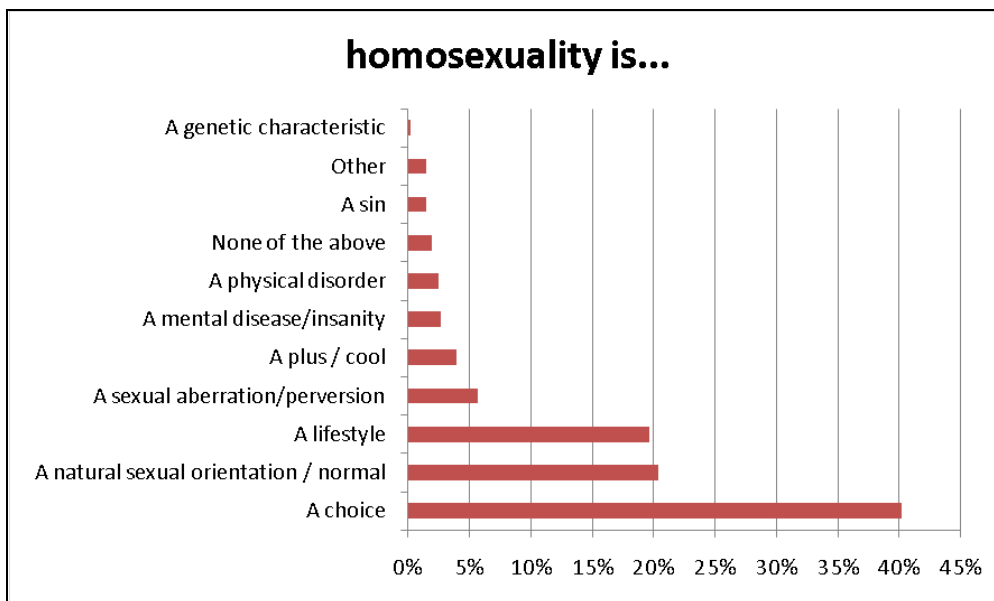
Dit resultaat toont aan dat het persoonlijk kennen van een transgender of LGB'er een minder stereotype interpretatie van de geslachtsverschillen veroorzaakt, en het helpt ook de jongeren om het traditionele stereotype beeld van mannen en vrouwen in vraag te stellen.

2.2 Veralgemeningen van homoseksualiteit en LGBT'ers

Na het analyseren van de meningen van de studenten ivm sommige wijdverspreide geslachtsstereotypen laat deze paragraaf hun visie op homoseksualiteit en LGBT'ers en vergelijkt het met de perceptie die LGBT'ers hebben van de aan hen gelinkte stereotypen.

2.2.1. Definitie van homoseksualiteit door studenten

Aan de studenten werd gevraagd om aan te geven wat in hun opinie homoseksualiteit is, door hen 11 mogelijke antwoorden voor te leggen. Ze konden meer dan 1 antwoord geven,. 40% van de studenten beschouwen homoseksualiteit als een keuze, voor 20% als een natuurlijke oriëntatie en voor 20% als een levensstijl. 11% definieert homoseksualiteit als een perversiteit of ziekte. (tabel 20)

Tabel 20: Definitie van homoseksualiteit door studenten

Maar wanneer we spraken met de studenten en leraren hadden we de indruk dat de studenten de juiste betekenis van het woord 'perversie' niet begrepen. Dit wordt bevestigd wanneer we kijken naar de meerdere antwoorden die studenten gaven. 41% van de studenten gaven een combinatie van antwoorden die tegengesteld bleken; ze hadden homoseksualiteit gedefinieerd als 'een keuze en een genetisch kenmerk'; 'een perversie en normaal'; 'een genetisch kenmerk en een levensstijl en een keuze'; 'tof en een perversie'; 'een keuze en natuurlijk/normaal'. Vele studenten kennen de impact of juiste betekenis niet van deze begrippen. Of ze zijn besluiteloos over de betekenis.

	Hebben homomannen bepaalde kenmerken?	Hebben lesbische vrouwen bepaalde kenmerken?
Ja	71%	43%
Neen	29%	57%

Tabel 21: Kenmerken LGB'ers volgens studenten

71% van de studenten vindt dat homo en biseksuele mannen typische karaktertrekjes hebben. 43% van de studenten vindt dat lesbische en biseksuele vrouwen typische karaktertrekjes hebben. (zie tabel 21) De studenten lijken een verschil te maken tussen homomannen en lesbische vrouwen wat betreft hun uiterlijke verschijning.

De studenten die vinden dat homomannen en lesbische vrouwen bepaalde karaktertrekjes hebben werden gevraagd welke trekjes dat waren en hun antwoorden kunnen worden vergeleken met de voornaamste stereotypes gelinkt aan homomannen en lesbische vrouwen volgens LGBT'ers zelf.

Characteristics gay men		Characteristics lesbian women	
more feminine behaviour	13%	more masculine	26%
more feminine	12%	masculine behaviour	7%
sensitive	10%	show off	0%
cares about looks / vain	10%	masculine clothes	6%
fashion conscious	7%	in a couple one is more masculine	4%
friends with girls	5%	other clothes	3%
special / high voice	5%	wears no skirts	3%
friendly	4%	loves women	3%
wears different clothes	4%	friends with boys	3%
nice / sweet	2%	short hair	3%

Tabel 22: Welke typische kenmerken hebben LGB's volgens de studenten?

Voor zowel homomannen en lesbische vrouwen zijn bepaalde typische kenmerken/karaktertrekjes geïdentificeerd zowel door de studenten als door de LGBT'ers zelf, in het bijzonder het mannelijk gedrag voor vrouwen alsook het vrouwelijker gedrag van de mannen. Uiterlijk en karakter lijken meer te zijn gelinkt aan homomannen. (zie tabel 22) Gezien vanuit de variabele geslacht, 40% van de respondenten die zei dat er typische kenmerken waren zijn jongens. Dit betekent dat 60% meisjes zijn. Hetzelfde resultaat is er zowel voor de vraag ivm de kenmerken van de homomannen als van de lesbische vrouwen. Dit lijkt in tegenstelling tot de eerdere conclusie dat meisjes minder denken in stereotypes (tabel 19). Maar als we dieper gaan kijken naar de soort kenmerken die meisjes toedichten aan homomannen, het zijn eerder de 'zachte' of 'positieve' kenmerken (bevriend met meisjes, zijn vriendelijk, lief,). Het aantal LGBT'ers ze kennen lijkt geen invloed te hebben op hun antwoorden.

2.2.2 De belangrijkste kenmerken van LGBT'ers: vergelijking van de resultaten van beide enquêtes.

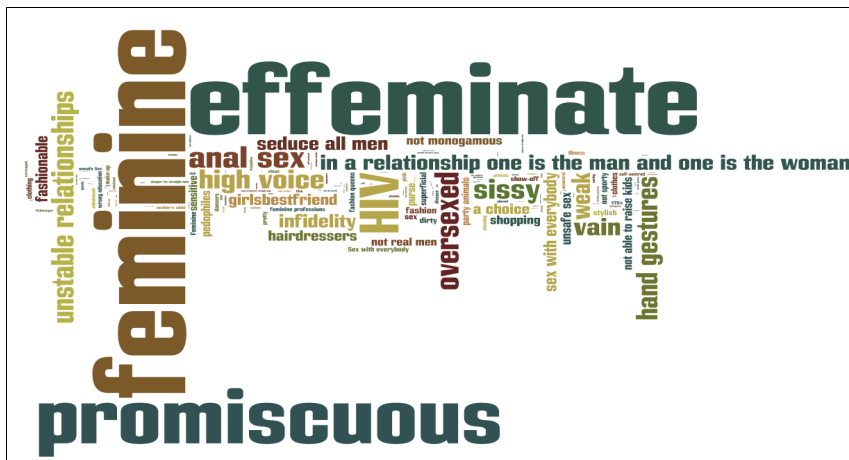
Aan de studenten die vonden dat lesbische vrouwen en homomannen bepaalde kenmerken hebben werd gevraagd te specificeren welke kenmerken. Tegelijkertijd werd aan de LGBT'ers in hun enquête gevraagd om de 5 meest voorkomende bepaalde kenmerken te identificeren volgens hen gelinkt werden aan homomannen en lesbische vrouwen.

Sommige van de stereotypes vermeld door LGBT'ers enerzijds en de typische karaktertrekjes die de studenten vermeldden anderzijds zijn gelijkaardig. Maar terwijl de studenten neigen een positievere, politiek correctere visie te hebben van de LGBT'ers,

denken zij dat de bevolking in het algemeen een erg negatief beeld van hen hebben. Je kan de kenmerken van de homomannen in tabel 23 en tabel 24 en de kenmerken van lesbische vrouwen in tabel 25 en tabel 26 vergelijken. LGBT'ers geven aan een hoger aantal negatieve stereotypen te linken aan de homomannen (anale seks, ontrouw, overseks, Janet,). De studenten daarentegen maken die associaties niet. Hetzelfde geldt voor de lesbische vrouwen, LGBT'ers zien meer negatieve kenmerken (butch, mannenhaters, kan geen echtgenoot vinden,). De studenten maken ook bij hen die associaties niet.

Tabel 23: gedachtenwolk van hoofdkenmerken van homomannen door studenten

Tabel 24: gedachtenwolk van hoofdkenmerken van homomannen door LGBT'ers.

Tabel 25: gedachtenwolk van hoofdkenmerken van lesbische vrouwen door studenten

Tabel 26: gedachtenwolk van hoofdkenmerken van lesbische vrouwen door LGBT'ers

2.3 Tussen homofobie en aanvaarding, het gedrag van studenten tegenover LGBT-schoelgenoten.

De geanalyseerde resultaten tot nu toe tonen aan dat een groot deel van het jonge volkje LGBT'ers lijkt te aanvaarden zonder problemen, hoewel ze toch in gender stereotypen denken. Met het doel om diepgaandere informatie te vergaren over niet enkel hun mening over LGBT'ers maar ook over hun gedrag tov homoseksuele personen, hebben de onderzoekers beslist om een aantal vragen toe te voegen die naar dat gedrag peilt. De studenten kregen de vraag hoe hun reactie zou zijn tov een homoseksuele klasgenoot (voor de jongens) en een lesbische klasgenoot (voor de meisjes) in verschillende situaties. Over het algemeen, 69% van de jongens en 7% van de meisjes schijnen zich op hun gemak te voelen om bevriend te worden met een lesbische of homoseksuele klasgenoot. Maar tegelijkertijd zouden 69% van de jongens ook hun klasgenoot laten weten dat ie zijn handen moet thuishouden. En 63% van de jongens en 39% van de meisjes zou het vervelend vinden om een kamer te moeten delen met die klasgenoot. 63% van de meisjes is het oneens met de stelling 'zou liever naast iemand anders zitten'. In tabel 27 kan je zien dat meisjes veel meer tolerant en aanvaardend zijn ten opzichte van LGBT'ers.

BOYS	totally disagree	disagree	don't know	agree	totally agree
I would make it clear he/she should keep his/her hand off me	6%	7%	18%	37%	32%
I would feel at ease becoming friends with him/her	4%	7%	20%	49%	20%
I would feel at ease making homework with him/her	13%	14%	29%	28%	16%
I would rather sit next to someone else during the break	8%	33%	25%	19%	15%
I would find it annoying to share a room with him/her on a school excursion/project week	6%	13%	18%	34%	29%

GIRLS	totally disagree	disagree	don't know	agree	totally agree
I would make it clear he/she should keep his/her hand off me	13%	22%	29%	29%	7%
I would feel at ease becoming friends with him/her	2%	4%	16%	44%	34%
I would feel at ease making homework with him/her	4%	7%	14%	43%	31%
I would rather sit next to someone else during the break	23%	40%	17%	16%	4%
I would find it annoying to share a room with him/her on a school excursion/project week	14%	21%	26%	28%	11%

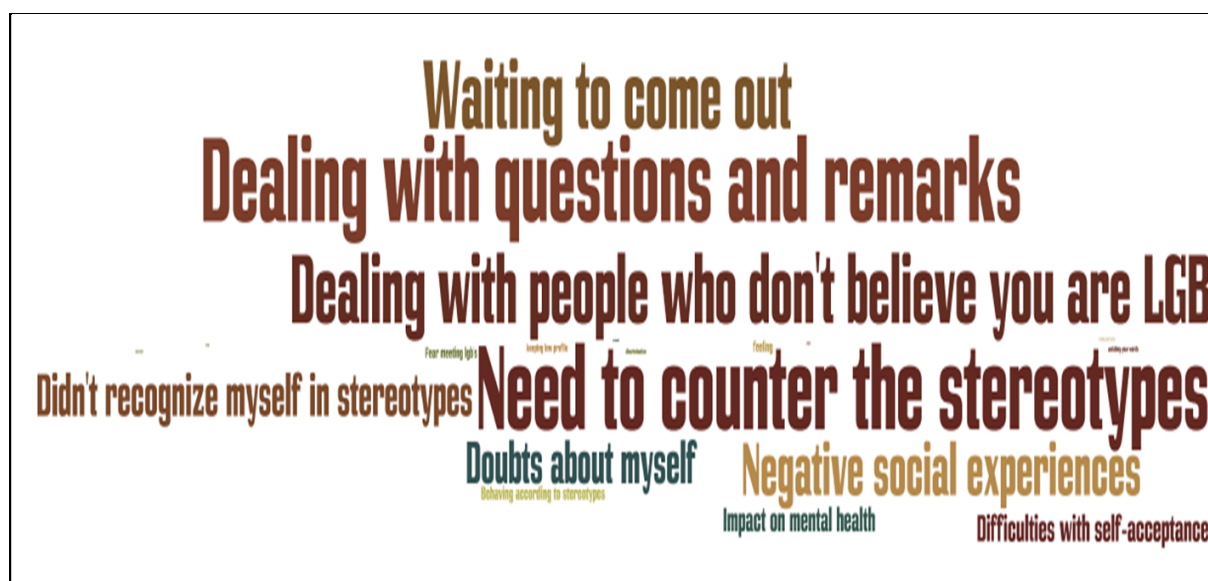
Tabel 27: Reactie van de studenten op een LGBT klasgenoot, per geslacht

2.4 Het effect van stereotypes op LGBTs

Het laatste aspect geanalyseerd in dit hoofdstuk betreffende de stereotypes gelinkt aan homoseksuele en lesbische mensen, zijn de effecten dat deze stereotypes hebben op hun leven. Voor de helft van de deelnemers hebben ze geen effect. Als de stereotypes een impact hadden, was het een negatieve invloed op gevoel van eigenwaarde; imago en aanvaarding en schrik om uit de kast te komen. Zie tabel 28A en 28B hieronder.

Didn't recognize myself in stereotypes => doubts about myself, my sexual orientation, my gender identity and expression	16%
Need to counter the stereotypes: behaving very masculine (for men) or very feminine (for women)	16%
Dealing with questions, remarks, reactions, 'jokes' from other people (f.e. about sex, gender roles,...)	16%
Waiting to come out, fear of coming-out, coming-out at a later age	13%
Dealing with the fact that people don't believe that you are gay or lesbian, defending yourself (because you don't look gay/lesbian)	13%
Negative social experiences (keeping low profile, watching your words, avoiding social contact, discrimination)	11%
Difficulties with self-acceptance	5%
Impact on mental wellbeing (feeling depressed, angry, stressed, tired)	5%
Behaving according to the stereotypes	3%
Fear of meeting other lgbt's	2%

Tabel 28A: Effect van stereotypen op LGBT deelnemers

Tabel 28b: woordenwolk effecten van stereotypen op LGBT respondenten

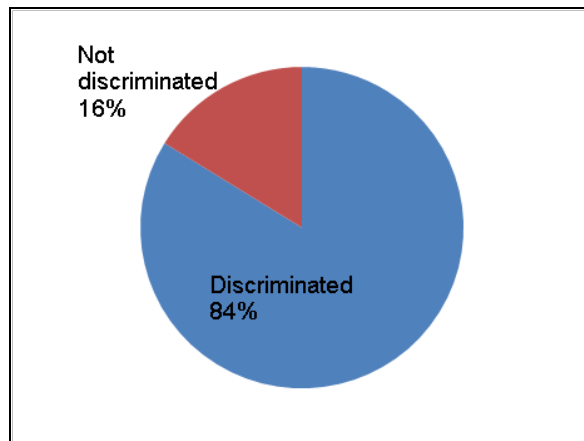
Zoals we hierboven zagen, de perceptie die de mensen van LGBT hebben over de stereotypen die hun worden toegewezen zijn overwegend negatief en deze stereotypen hebben zo voor sommige een negatieve impact op hun leven. Deze negatieve perceptie kan voor een deel worden verklaard door ervaringen van discriminatie en vooroordelen die ze hebben meegemaakt, zowel in de directe vorm als in de indirecte vorm. Het tweede hoofdstuk analyseert meer in detail de perceptie van homofobie en discriminatie door de LGBT en studenten in de Belgische maatschappij.

3. De sociale omvatting van LGBT in de Belgische maatschappij.

Om een breed beeld te schetsen van de homofobe fenomenen in de Belgische maatschappij zal dit onderdeel de beleving ervan door de LGBT eerst en daarna die van de studenten analyseren en vergelijken .

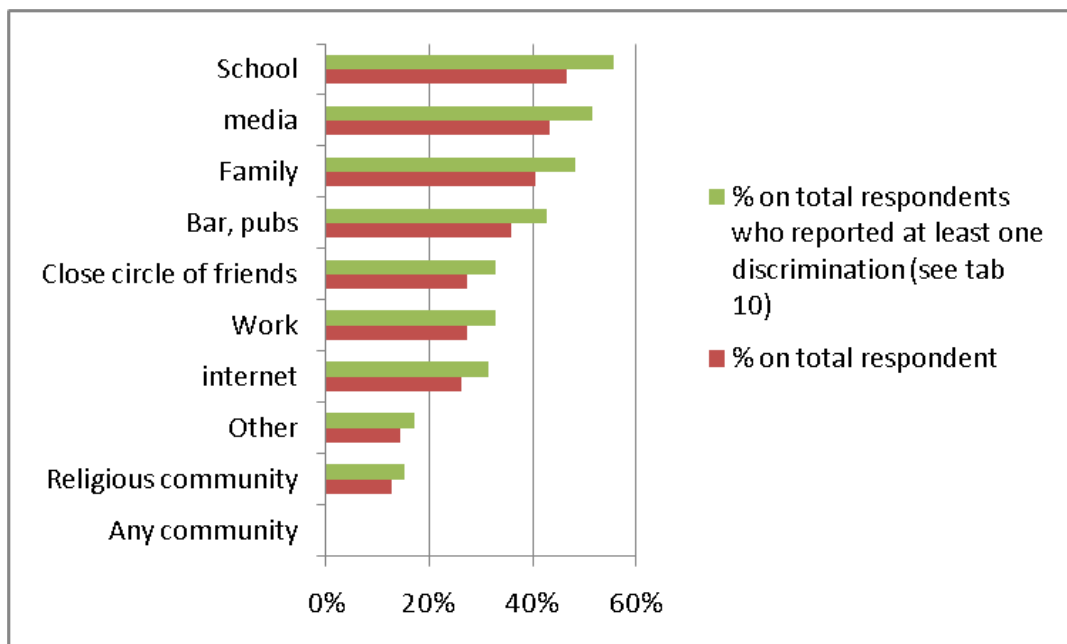
3.1 Ervaringen met vooroordelen of discriminatie geleden door de LGBT respondenten

84% van de LGBT respondenten verklaren discriminatie of vooroordelen te hebben ondervonden in hun leven. Zie tabel 29.

Tabel 29: LGBT respondenten die ten minste 1 vorm van discriminatie hebben ervaren

De contexten waarin deze discriminatie/vooroordelen werd ondervonden geweest zijn zeer verschillend. (tabel 30). De drie contexten waar de discriminatie het meest plaats vond zijn school, media en familie.

Tabel 30: Contexten waarin de LGBTrespondenten discriminatie of vooroordelen hebben ervaren

Meer dan de helft van de respondenten die slachtoffer waren van vooroordelen of discriminatie verklaren het te hebben ondervonden op school (56%). De andere plaatsen waar de discriminatie zijn aangegeven zijn : media (52%) , familie (48%), bar of café (43%), internet, vrienden en werk (33%) en geloofsgemeenschap of andere (15%).

Tot op vandaag zijn er geen officiële gegevens beschikbaar op Europees niveau over de belangrijkste contexten van discriminatie op grond van seksuele oriëntatie en genderidentiteit. Het Europees Agentschap voor Fundamentele Rechten (FRA) is momenteel bezig met een onderzoek op Europees niveau over de levensechte ervaringen van LGBT'ers in gans Europa, om een beter beeld op de vooroordelen of discriminatie die zij ervaren. Hoewel deze enquête slechts kleinschalig was, zijn de resultaten die we behaald hebben erg interessant.

Ten eerste bevestigen ze dat de school niet beschouwd kan worden als een veilige omgeving voor jonge LGBT'ers, het is de eerste context waarin men te maken krijgt met vooroordelen en discriminatie. Rekening houdend met het belang van de schooltijd in de ontwikkeling van jongeren hun identiteit en de rol van de school in het algemeen binnen de maatschappij, zou er door de politici specifieke aandacht moeten zijn om de veiligheid van LGBT'ers op school te garanderen. Het laatste hoofdstuk van deze analyse gaat dieper in de specifieke situatie binnen de scholen.

Aan de andere kant, de tweede en derde meest belangrijke context waarin ze discriminatie ervaren, de familie en de media , vertegenwoordigen een veel meer gecompliceerde context. Familie is een private aangelegenheid, en media is juist erg openbaar.

De contexten waarin de respondenten aangeven te zijn gediscrimineerd is, veranderen naargelang hun genderidentiteit en seksuele oriëntatie. De percentages voorgesteld in tabel 31 toont het aantal personen van elke categorie die discriminatie ervoeren in elke context (bijvoorbeeld hoeveel homomannen ervaren discriminatie binnen hun familie).

	Family	Work	Friends	religion	Organisations	School	Bar, pubs	media www	other
Gay men	13%	10%	11%	5%	8%	20%	13%	15%	5%
Lesbian women	19%	11%	9%	5%	7%	17%	16%	17%	0%
Bisexual men	0%	0%	0%	0%	0%	0%	50%	0%	50%
Bisexual women	23%	13%	15%	3%	10%	10%	10%	18%	0%
transgender born male	13%	13%	13%	5%	5%	20%	18%	13%	5%
Transgender born female	18%	13%	11%	3%	7%	12%	12%	15%	8%

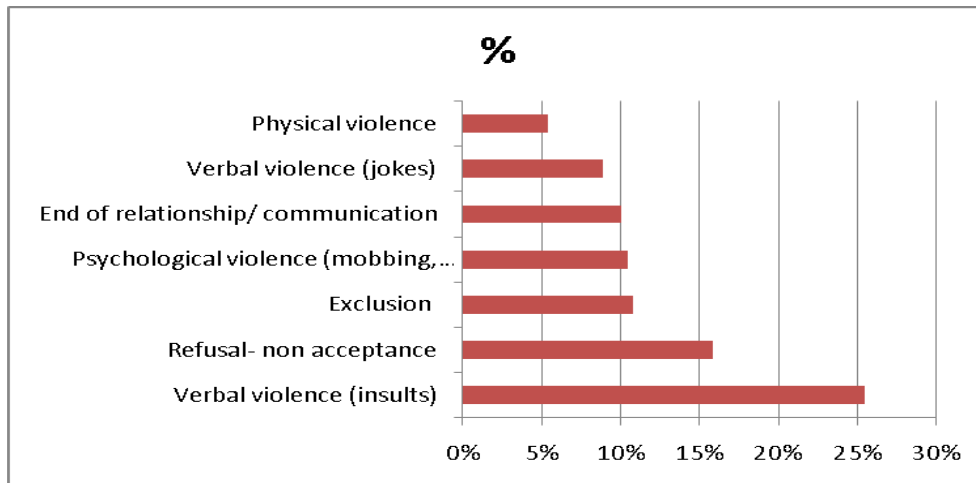
Tabel 31: Contexten waarin de LGBT respondenten discriminatie of vooroordelen heeft ervaren, volgens categorie van de respondenten

Biseksuele mannen lijken vooral discriminatie te ervaren in bars en café's. Biseksuele vrouwen ervaren dat eerder in de familie. Maar ten gevolge van het lage aantal biseksuele respondenten is het moeilijk om deze resultaten te generaliseren. Homomannen schijnen meer discriminatie te ervaren op school (20%), door de media (15%) en binnen de familie (13%) en in bars/café's (13%), en bij vrienden (11%) en op de werkvloer (10%); Anderszijds lesbische vrouwen zijn het slachtoffer van vooroordelen door hun familie (19%) in de eerste plaats, in de media of school op de tweede plaats (elk 17%). Transvrouwen (geboren als man) worden meer gediscrimineerd op school terwijl transmannen (geboren als vrouw)

eerder discriminatie ervaren binnen hun familie (18%). In het algemeen ervaren transgenders meer gevallen van discriminatie of vooroordelen dan lesbische of homoseksuele personen. Homomannen en lesbische geven aan ongeveer evenveel discriminatie te ervaren.

Kijkend naar de variabele 'leeftijd' zien we dat bij de jonge respondenten, jonger dan 20 ze aangeven vooral op school meer vooroordelen te ervaren, in tegenstelling tot de oudere, boven 50 jaar die aangeven dat eerder in de media te ervaren. De volwassenen (21 tot 30 en 31 tot 50) hebben dezelfde ervaring, namelijk dat familie en media de meest bevooroordeelde contexten zijn.

Zowat een kwart van de respondenten die lid zijn van een geloofsgemeenschap gaven aan ook in hun geloofsgemeenschap discriminatie te hebben ervaren.

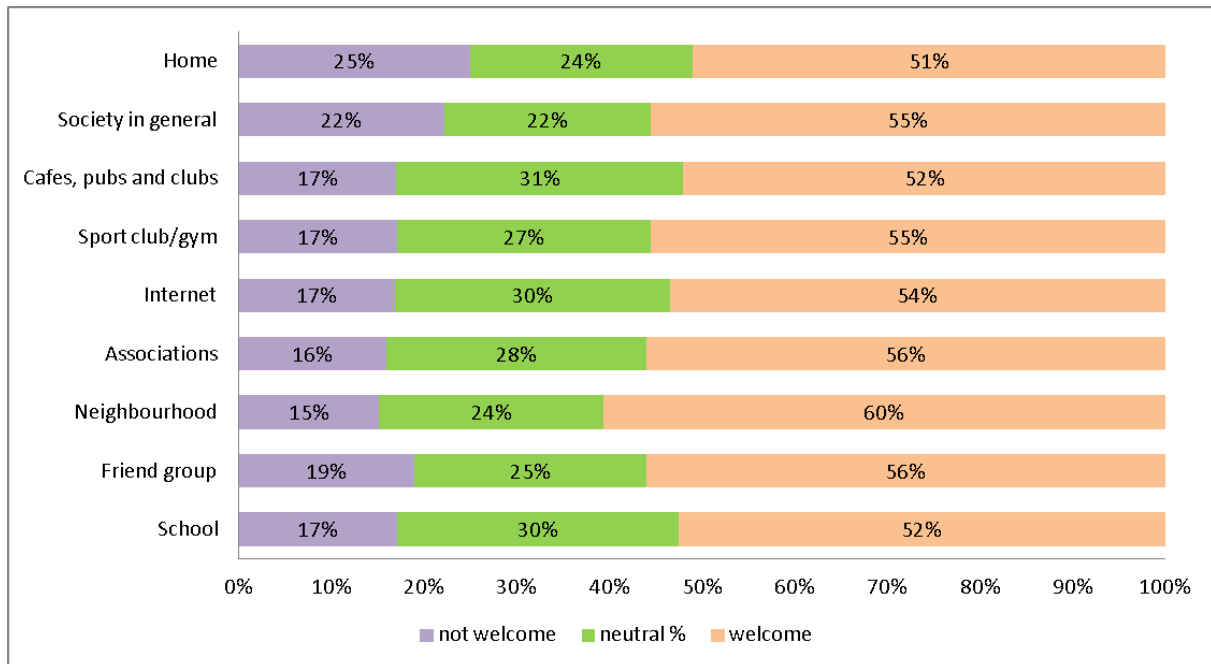
Tabel 32: types van vooroordelen ervaren door LGBT respondenten

Kijkend naar de types vooroordelen, zowat een kwart van de respondenten (25%) geeft verbaal geweld zoals beledigingen aan als de manier waarop ze de discriminatie ervaren. 16% rapporteerde weigering en niet-aanvaarding, 11% van de respondenten werden op een bepaalde manier uitgesloten, 10% ervoer einde van de communicatie en 10% onderging psychologisch geweld. 9% gaf aan er grapjes gemaakt werden en 5% sprak van fysiek geweld.

3.2 De sociale inclusie van LGBT'ers en het belang van homofobie in de Belgische maatschappij volgens de studenten

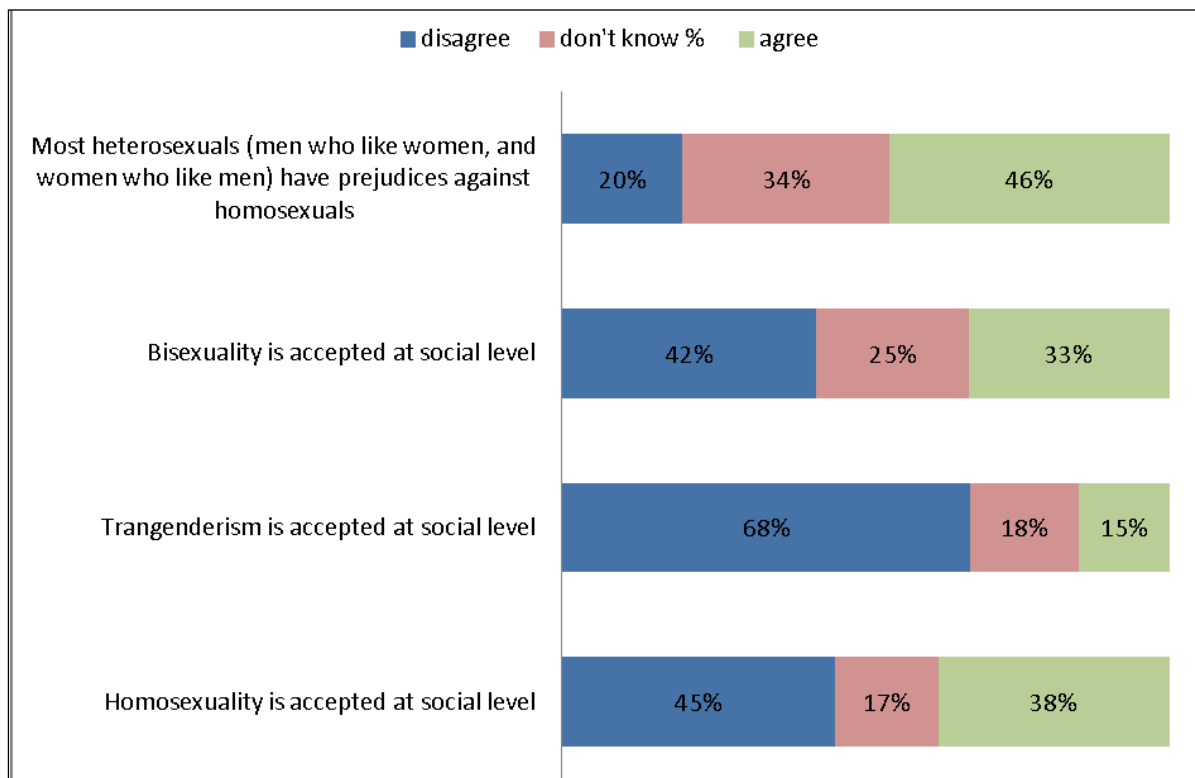
Na het analyseren van de ervaringen van discriminatie door LGBT'ers, het is interessant om te kijken naar de perceptie van deze discriminatievormen door de studenten betrokken in het onderzoek. De studenten kregen eerst de vraag om te evalueren hoe homo- of lesbienneuvriendelijk de omgeving waarin ze leefden was.

In het algemeen, een kwart of minder van de studenten beschouwen hun leefomgeving als niet LGBT vriendelijk. Ongeveer ¼ verklaart dat hun omgeving neutraal is, meer dan de helft van de studenten geeft aan dat hun omgeving LGBT'ers verwelkomt. (zie tabel 33) De buurtomgeving wordt als het meest LGBT vriendelijk gezien (60%). 25% van de studenten zeggen dat LGBT'ers niet welkom zouden zijn in hun huis, ze hebben blijkbaar het idee dat hun ouders meer homonegatief zijn dan de openbare gelegenheden zoals internet, bars en café's.

Tabel 33: Evaluatie van hoe homo/lesbisch-vriendelijk hun omgeving is volgens studenten

Deze antwoorden zijn in tegenstelling tot wat de LGBT'ers als antwoorden gaven. De LGBT'ers ervaren vaker discriminatie dan de studenten dachten.

Tabel 34: De studenten hun perceptie van gedragingen tov LGBT'ers in de Belgische maatschappij

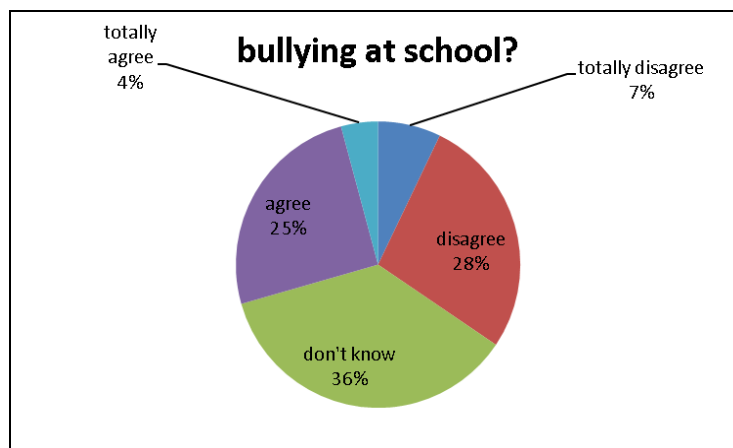
Om de perceptie van studenten ivm de gedragingen tov LGBT'ers in de Belgische maatschappij te meten, moesten ze aangeven of ze wel of niet vonden dat het aanvaard

werd op sociaal vlak. (Tabel 34) 68% van de studenten gelooft dat transgenderisme niet sociaal aanvaard wordt. Bijna de helft van de respondenten denkt dat homoseksualiteit (45%) en biseksualiteit (42%) niet aanvaard worden op sociaal vlak. 46% van de studenten denkt dat de meeste heteroseksuelen vooroordelen hebben tov LGBT'ers. Deze gegevens tonen dat de studenten in het algemeen wel beseffen dat er een negatieve houding is tov LGBT'ers. De studenten beseffen dat er een algemeen gebrek aan tolerantie is. Maar ze geloven wel dat LGBT'ers min of meer overal welkom zijn (tabel 33).

Deze cijfers komen ongeveer overeen met de Europese gemiddelden dat, volgens de Eurobarometer, 47% van de Europese burgers beschouwen discriminatie op grond van seksuele oriëntatie en genderidentiteit als wijdverspreid¹.

Wanneer we kijken naar de nabije omgeving van de studenten, de school, 57% van de respondenten kennen 1 tot 5 schoolgenoten die uit de kast zijn. Een kwart van de studenten kennen geen enkele LGBT'er op school. 11% kent 5 tot 10 LGBT-schoolgenoten. 8% kent minder dan 20 LGBT'ers op hun school. Wanneer men hen vraagt hoeveel LGBT'ers zij denken dat er op hun school zitten, antwoorden 5% studenten dat er geen zijn. Dus zelfs de studenten die zeggen geen openlijke LGBT'ers te kennen, geloven dat er zijn op hun school. Een kwart van de studenten zegt zelfs dat er meer dan 50 LGBT'ers op hun school zijn. De helft gelooft dat er tussen 5 en 20 LGBT'ers zijn.

28% van de studenten denken dat openlijke homoseksuelen zouden worden geplaagd of gepest op hun school (tabel 35) terwijl 17% van de studenten hun school als niet homovriendelijk beschouwt.

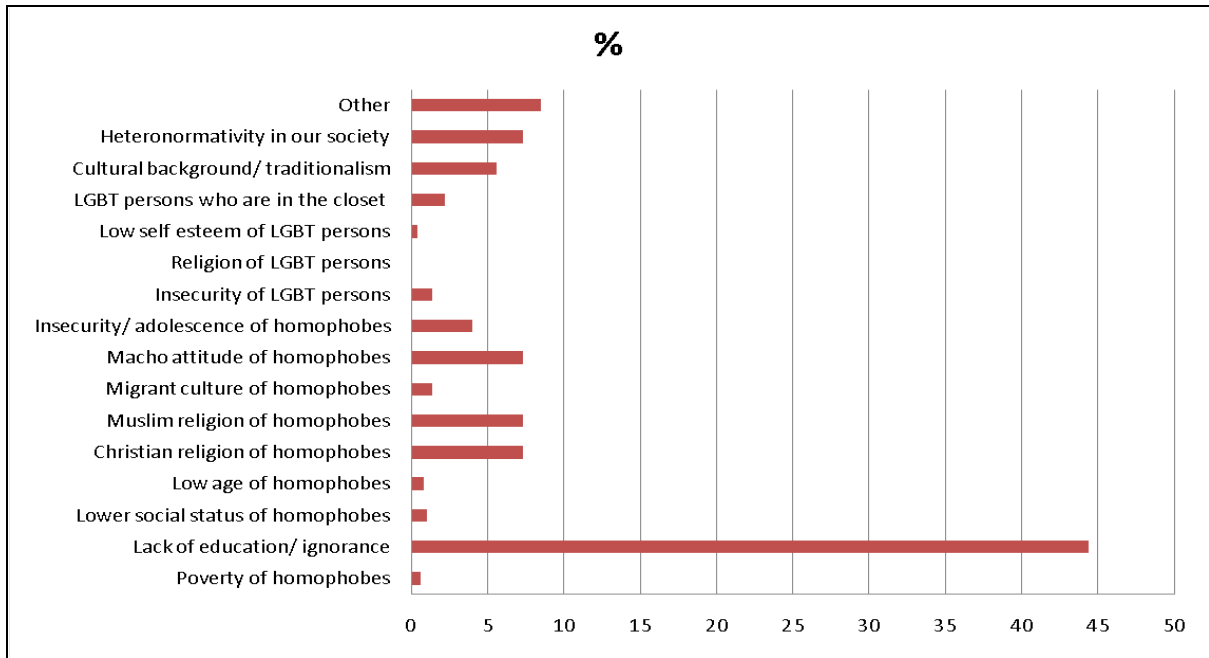

Tabel 35: vraag aan de schoolrespondenten: zouden LGBTers die uit de kast zijn gepest worden

3.3 Oorzaken van homofobie en manieren om het te bestrijden volgens de LGBT respondenten

De enquête bij LGBT respondenten streefde ernaar niet enkel hun persoonlijke ervaring met discriminatie en vooroordelen te analyseren, maar ook hun mening te kennen over hoe zij denken wat we best doen in de strijd tegen dat fenomeen. Er werd hen specifiek gevraagd naar de belangrijkste oorzaken van sociale uitsluiting van LGBT'ers en de beste manier om te vechten tegen homofobie.

¹ Speciaal Eurobarometer onderzoek over discriminatie in de EU dd November 2009

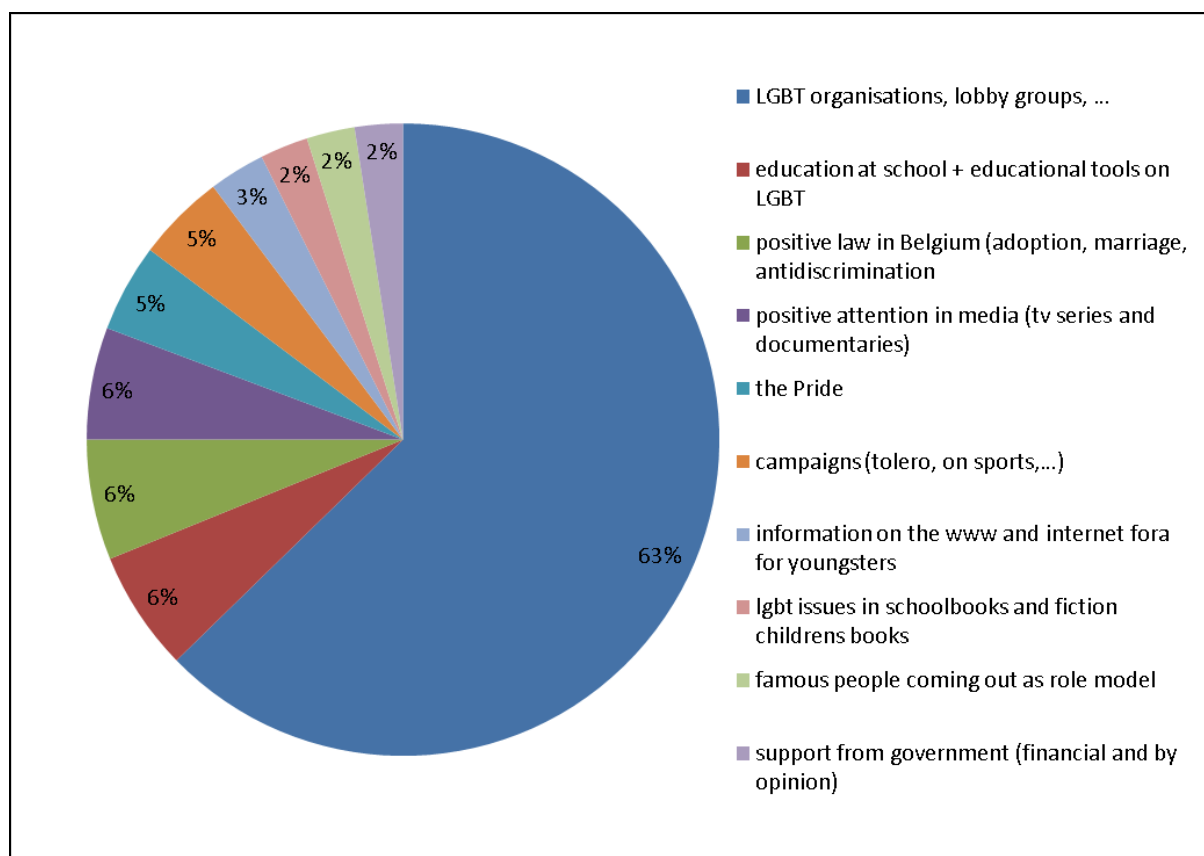
Tabel 36: Meeste belangrijke oorzaken van sociale uitsluiting van LGBT'ers in België volgens hen

In verband met de belangrijkste oorzaken van sociale uitsluiting van LGBT'ers werden de respondenten gevraagd om een maximum van 3 factoren te kiezen uit een vooraf opgestelde lijst. 44% van de respondenten beschouwt het gebrek aan opvoeding en kennis als de meest belangrijke oorzaak van sociale uitsluiting van LGBT'ers. De als tweede belangrijkste oorzaak aangeduid door de respondenten is geloof, zowel christelijk (7%) en Moslim (7%), gevolgd door het macho gedrag van homofoben (7%) en heteroseksualiteit als norm (7%). De acties voorgesteld door de LGBT'ers om homofobie te bestrijden zijn gelinkt aan wat zij als oorzaak beschouwen.

1	Raise awareness in schools (from primary to secondary school)	79	19%
2	LGBT issues and LGBT people in the media: on television (news + soaps + movies), in magazines, advertisements,...	69	16%
3	Raising awareness + campaigning in general	36	8%
4	Stressing our communalities with straight people, stressing that we are 'normal' and not that different	27	6%
5	Depicting a more diverse (and less stereotypical) image of LGBT people in the media	22	5%
6	More LGBT Rolemodels	20	5%
7	Be yourself as an LGBT: be open and sincere	18	4%
8	Strong antidiscrimination policies - Criminalization of homophobic crimes	16	4%
9	Raising visibility of LGBT issues and persons, 'more pink in the street'	15	4%
10	Raise awareness with parents, within parenting	12	3%

Tabel 37: Effectieve manieren om homofobie te bestrijden volgens LGBT respondenten

Verhogen van bewustzijn in scholen (19%) en het zichtbaar maken van LGBT problemen/zaken in de media (16%) worden verondersteld de meest effectieve manieren te zijn om te strijden tegen homofobie. Ook het campagne voeren/promoten in het algemeen, het tonen van een meer divers beeld van LGBT'ers in de media, meer LGBT rolmodellen die uit de kast komen, meer roze, zijn de gekozen strategieën. In het algemeen is er een vraag naar meer zichtbaarheid. Er zijn geen antwoorden te vinden in de wet, of politieke strategieën, Dit kan verklaard worden doordat de Belgische wetten reeds erg LGBTvriendelijk zijn. Als laatste werd aan de LGBT'ers gevraagd of ze, in het licht van de transnationale aanpak van het NISO project, enkele positieve ontwikkelingen mbt tot de gelijke behandeling van jonge LGBT'ers in hun land konden opnoemen die zouden kunnen dienen als een goed/positief voorbeeld voor andere landen (tabel 38).

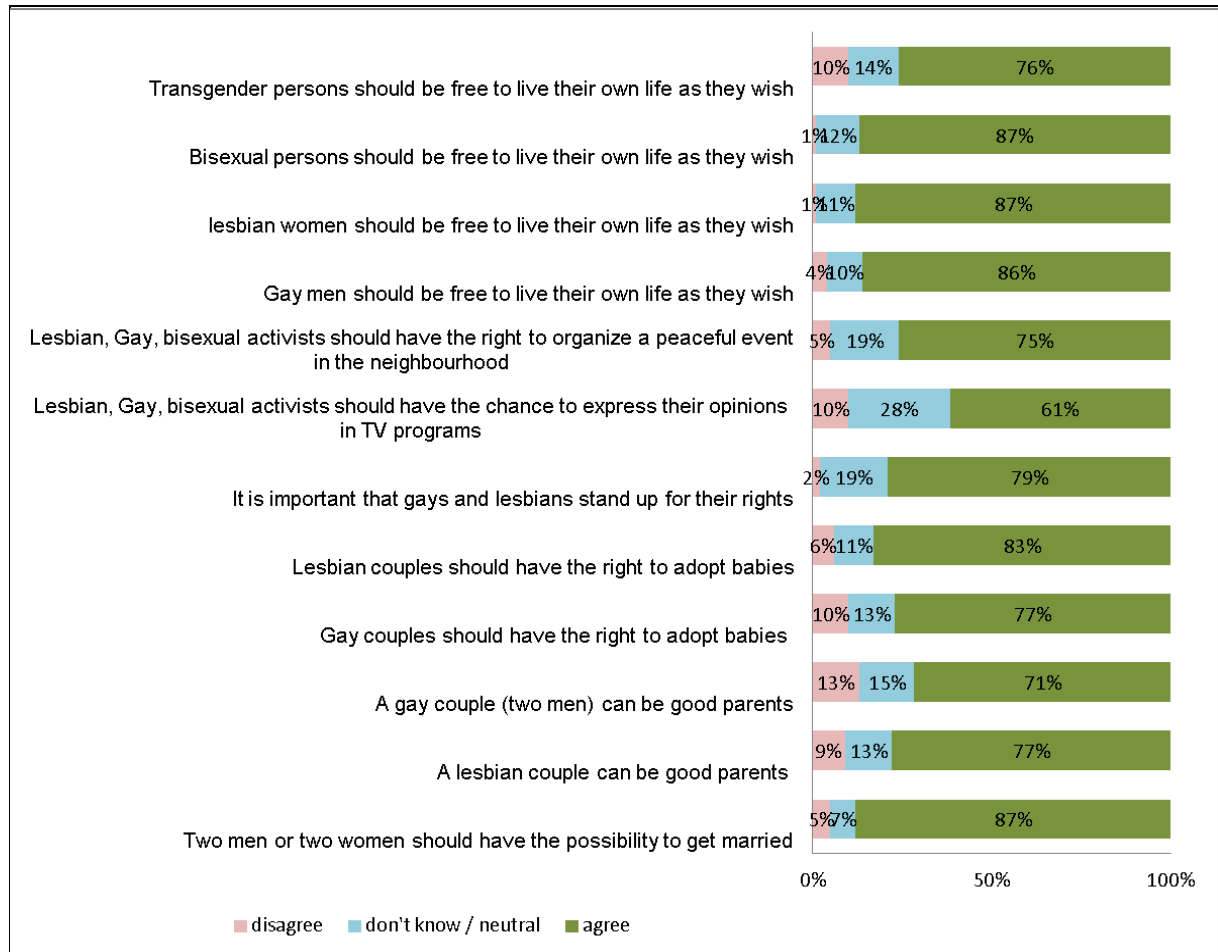
Tabel 38: Voorbeelden van hoe België in praktijk de gelijke behandeling van LGBT'ers bevordert

De belangrijkste manier gekozen door de LGBT'ers is het bestaan van LGBT verenigingen en de lobby groepen (63%). Deze enquête werd verspreid door LGBT verenigingen, dus werden meestal door hun leden of sympathisanten ingevuld. Dus dit lijkt een logisch antwoord te zijn. Veel LGBT'ers in België sluiten zich voor een tijd aan bij een vereniging om informatie te verzamelen, om andere LGBT'ers te ontmoeten, ... Maar ze blijven niet allemaal lid. Deze organisaties zijn belangrijk voor vele LGBT'ers, vooral wanneer ze in de fase van het zoeken naar hun identiteit of uit de kast komen zitten. Wij hebben in Vlaanderen meer dan 130 groepen, elk met hun eigen focus (voor sport, voor jongeren, voor moslims,...) Andere voorbeelden van goede werkwijzen waren: opvoeding op school en de leermiddelen, (in België zijn er LGBT groepen die lezingen en workshops geven), positieve wetgeving, positieve aandacht in de media, de Belgian Pride, promotie voeren (zoals postercampagnes, radio reclame, charters,...) Werden ook vermeld: web informatie en fora voor jongeren, (www.weljongniethetero.be heeft het grootste forum voor LGBT jongeren), de bestaande

LGBT fictieboeken voor kinderen of LGBT problemen behandeld in schoolboeken, rolmodellen, steun van de overheid, ...

3.4 Mening van Belgische studenten mbt LGBT rechten

Met het doel nuttige informatie te verzamelen voor de andere activiteiten van het NISO project, in het bijzonder de activiteiten georganiseerd in de scholen voor de bevordering van fundamentele rechten, werd een deel van de vragenlijst van de studenten toegewijd aan hun mening over de rechten van de LGBT'er.

Tabel 39: De Belgische studenten staan in het algemeen erg open voor de rechten van de LGBT'ers.

Slechts 5% is geen voorstander van het homohuwelijk. 87% is het eens met het recht op huwelijk. 7% blijft neutraal. (In België is de wet die toelaat dat homoseksuele koppels trouwen van kracht sedert 2003) 6% is tegenstander en 83% is voorstander van het recht op adoptie door een lesbisch koppel, 10% is tegenstander en 77% is voorstander van het recht op adoptie door een homokoppel. (In België is de wet op adoptie door een homoseksueel koppel van kracht sedert 2006). 77% van de respondenten vindt dat een lesbisch koppel goede ouders kunnen zijn, 71% denkt hetzelfde voor een homokoppel. Dit toont aan dat mannelijk ouderschap nog steeds meer taboe is. Genderstereotypen spelen hier zeker mee. Meisjes en respondenten die een groter aantal LGBT'ers kent schijnen degenen te zijn die meer voorstander zijn van LGBT rechten.

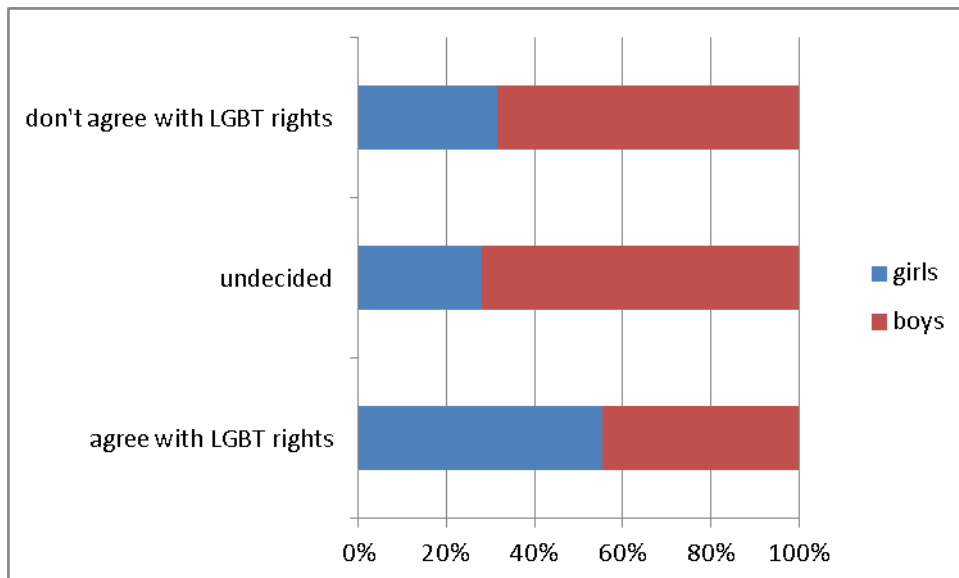
Een vrij grote meerderheid van de studenten vindt dat LGBT'ers vrij moeten zijn om hun leven te leven zoals zij dat willen, en zelfs als is het percentage hoger voor homo-lesbische-biseksuele personen (86%) dan voor transgenders (76%). 4% van de studenten is het daar

niet meer eens betreffende homomannen, 1% betreffende lesbische vrouwen en biseksuelen. Dit aantal stijgt tot 10% voor transgenders.

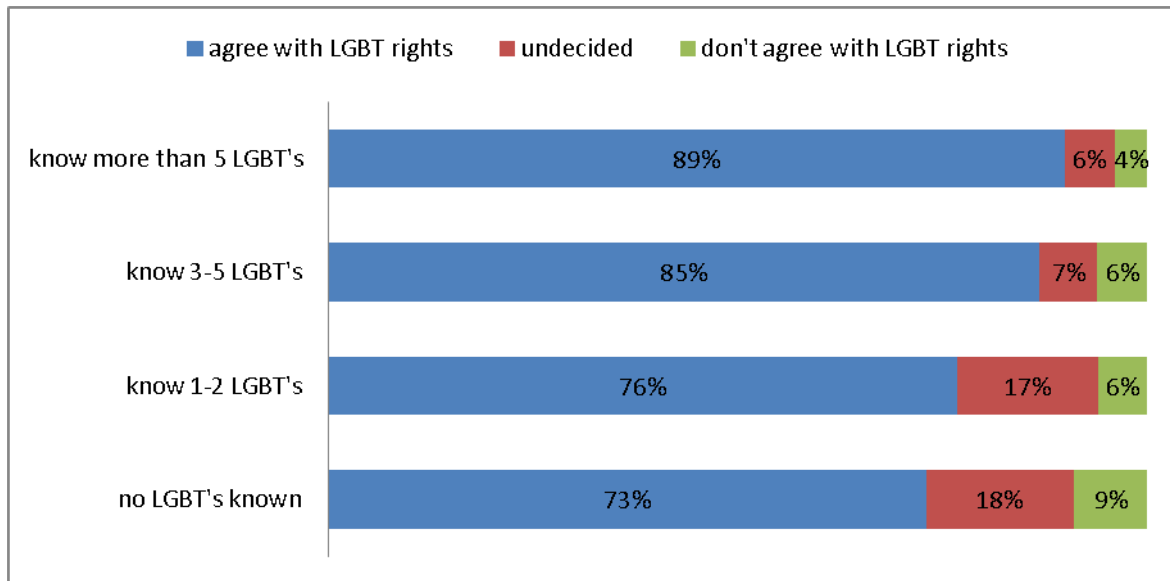
Met betrekking tot de politieke en sociale rechten voor LGBT'ers 79% van de respondenten vindt dat het belangrijk is dat homoseksuelen en lesbische personen opkomen voor hun rechten. 75% is het ermee eens dat zij het recht zouden moeten hebben om een vreedevol evenement te organiseren in de buurt, en 61% dat zij het recht zouden moeten hebben om hun standpunten te verkondigen in TV programma's. Bij deze vragen waren meer studenten onbeslist: zo'n 20%. Deze resultaten tonen aan dat de meerderheid van de studenten voorstander zijn van de LGBT-rechten.

De mening van de studenten varieerde naargelang hun geslacht en het aantal LGBT'ers dat ze kennen. Om een vergelijkende analyse te kunnen maken werd de som van hun antwoorden voor elke stelling gemaakt, en gehergroepeerd in drie categorieën van studenten, gaande van degenen die het niet eens waren met LGBT-rechten, zij die onbeslist waren, en zij die het wel eens waren met LGBT-rechten.

Meisjes blijken liberaler te zijn dan jongens (tabel 40). Terwijl 87% van de meisjes het eens is met het merendeel van de stellingen betreffende LGBT-rechten, is dat slechts voor 70% van de jongens zo. Jongens blijken eerder onbeslist of neutraal (resp. 18% en 7%). Deze resultaten bevestigen het feit dat jongens zich minder dan meisjes op hun gemak blijken te voelen bij homomannen, lesbische vrouwen en homoseksualiteit in het algemeen.

Tabel 40: Standpunten van Belgische meisjes en jongen betreffende LGBT-rechten.

Tabel 41: Standpunt van de Belgische studenten betreffende LGBT-rechten volgens het aantal LGBT'ers dat ze kennen

Tenslotte blijkt de factor die het meeste invloed heeft op de mening van de studenten over LGBT-rechten het aantal LGBT'ers te zijn die ze kennen (tabel 41). Hoe meer LGBT'ers de studenten kennen, des te meer zijn ze voorstander van LGBT-rechten, en des te minder zijn ze neutraal of onbeslist. Bijvoorbeeld, de studenten die geen enkele LGBT'er kennen, daarvan waren 9% het niet eens met LGBT-rechten, en 73% was het eens met de meeste LGBT-rechten. Ten opzichte van studenten die meer dan 5 LGBT'ers kennen, daar liggen die percentages op 5% tegen en 89% voor LGBT-rechten.

Studenten die meerdere LGBT'ers kennen zijn zich meestal meer bewust van het belang van het verscherpen van LGBT-rechten omdat zij meer inzicht hebben in de gevolgen en moeilijkheden die LGBT'ers ervaren door dat gebrek aan rechten. Bovendien is het persoonlijk kennen van LGBT'ers iets wat de angst verlaagt en de twijfels wegneemt ivm de erkenning van het huwelijk en adoptie voor homoseksuele koppels.

Na het analyseren van de belangrijkste stereotypen over LGBT's and hun ervaringen met discriminatie en vooroordelen in het algemeen, het rapport focust in het laatste hoofdstuk specifiek op de situatie in de scholen, wat het kader is waarin het NISO-project willen tussenkomen.

4. Homofobie en discriminatie op school

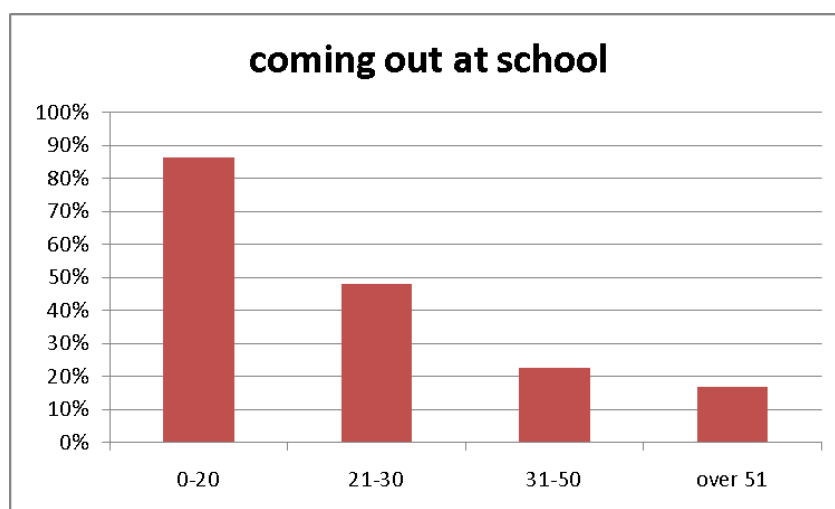
Om informatie te vergaren die bruikbaar is voor de activiteiten binnen het NISO project werd een apart onderdeel gewijd aan de persoonlijke ervaringen van de LGBT respondenten op school.

4.1 Discriminatie van LGBT'ers op school

In hoofdstuk twee kon u lezen dat de school een van de contexten is waar discriminatie werd ervaren door de LGBT respondenten, en dat een kwart van de respondenten jonger dan 20 jaar aangeven dat ze op school discriminatie of vooroordelen hebben ervaren. Transvrouwen en homomannen lijken meer te zijn gediscrimineerd dan lesbische vrouwen en transmannen in die omgeving. Studenten hebben ook een kritische kijk op hun school en ¼ van de studenten denkt dat LGBT'ers die uit de kast zijn gepest zullen worden op school. Hoewel 52% beweert dat LGBT'ers welkom zijn in hun school. Deze cijfers bevestigen dat de school niet kan beschouwd worden als een geheel veilige omgeving voor jonge LGBT'ers.

4.2 Uit de kast komen van LGBT'ers op school

Een van de gevolgen dat jonge LGBT'ers zich niet zo veilig voelen op school is het lage aantal respondenten die zeggen dat ze hun coming out op school deden. 23% van de respondenten deden een openlijke coming out op school, 21% beperkte zich tot het informeren van een beperkt aantal personen ivm hun seksuele oriëntatie. 55% is zelfs nooit op school uit de kast gekomen. (zie tabel 42A)

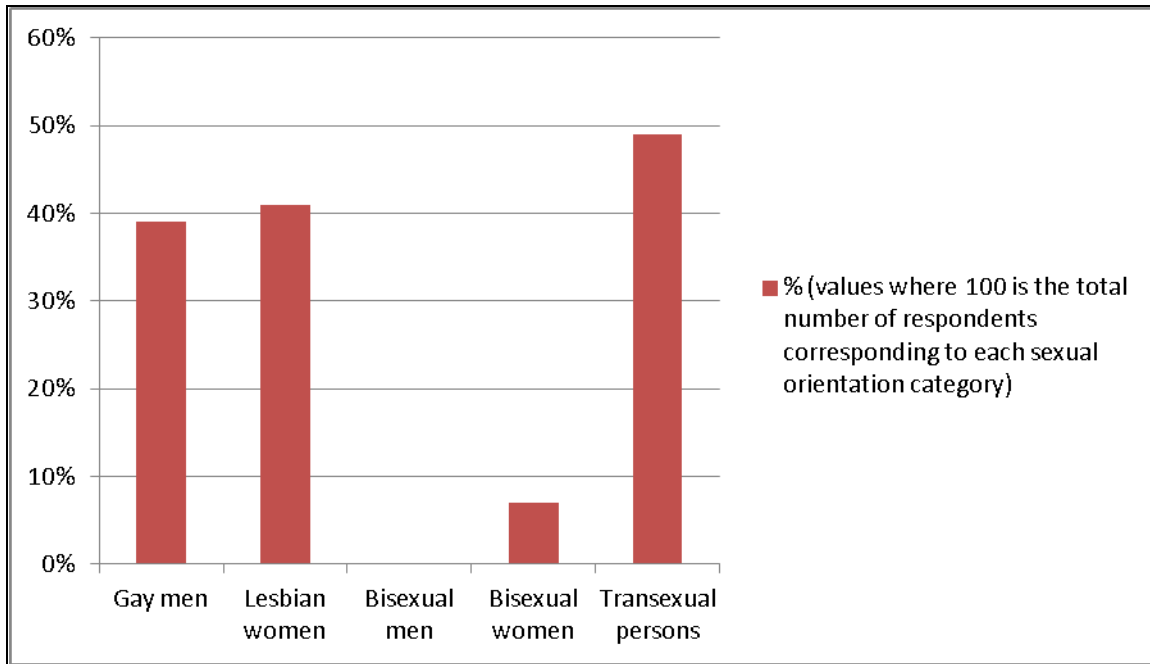

Tabel 42: Percentage van LGBT respondenten die uit de kast kwamen of (een beperkt aantal inlichtten) tijdens hun schoolloopbaan, voor elke leeftijdscategorie

We kunnen in tabel 42 zien dat de respondenten van de jongere generatie vaker hun coming out op school deden dan de oudere respondenten: 86% van de min-20-jarigen kwamen op school uit de kast, 41% van de 21 tot 30-jarigen, 23% van de 31 tot 50 jarigen en slechts 17% van de oudere respondenten (boven 50 jaar). Dit kan verklaard worden door de verstreken tijd, mensen ouder dan 50 jaar hebben een andere schoolcultuur meegemaakt dan een 20-jarige nu. Dit resultaat wordt ook verklaard door het feit dat LGBT nu meer sociaal aanvaard is dan pakweg 30-40 jaar geleden, zelfs al is er nog geen totale aanvaarding. In die tijd, homoseksualiteit, en voor een deel ook seksualiteit in het algemeen, waren een taboe en er werd niet makkelijk over gepraat, ook niet op school. Bovendien gebeurt de ontwikkeling van

de seksuele identiteit tegenwoordig vroeger voor jongeren en daardoor zijn zij zich ook vroeger bewust van hun seksuele oriëntatie.

Betreffende de variabele 'seksuele oriëntatie en genderidentiteit' (tabel 43), 51% van de transgenders kwamen niet uit de kast op school. 41% vrouwen en 39% homomannen kwamen wel uit de kast op school. Biseksuelen in dit onderzoek lijken minder open te zijn (maar slechts een beperkt aantal is vertegenwoordigd in dit onderzoek); **alle(nvdr: volgens mij moet dit 'geen enkele van de' zijn) biseksuele mannen** en 7% van de biseksuele vrouwen deden hun coming out op school.

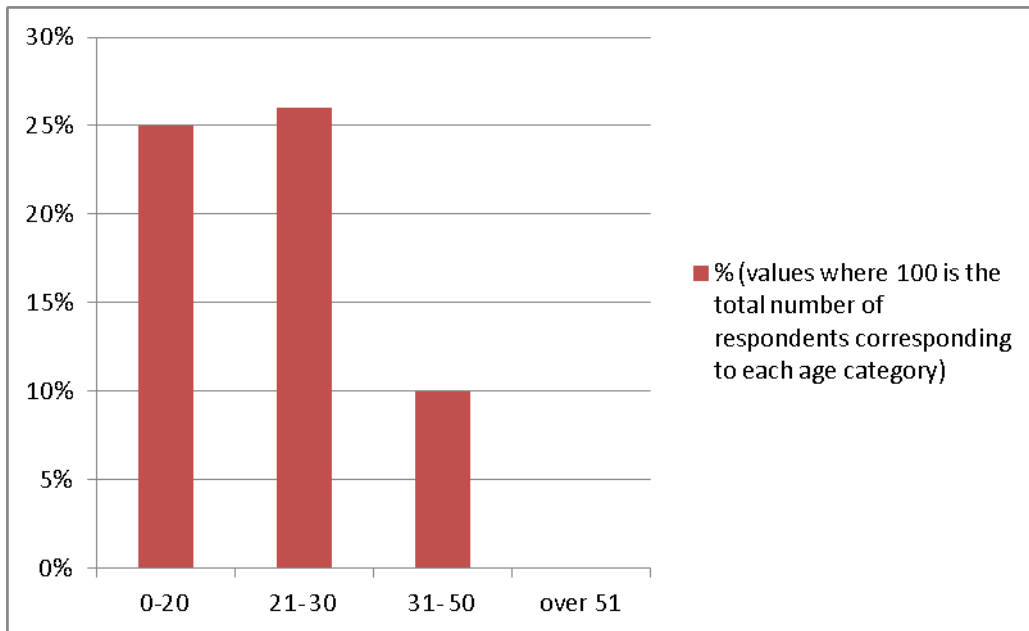
Tabel 43: Aantal respondenten die hun coming out op school deden, volgens gender.

40% van de respondenten die niet uit de kast kwamen geven als belangrijkste reden dat ze nog onzeker waren over hun seksuele oriëntatie. Ze twijfelden nog of waren er nog niet klaar voor om uit de kast komen. 16% van de respondenten kwamen op school niet uit de kast omdat ze vreesden voor de reacties of bang waren om uitgesloten te worden. 4% deden geen coming out omdat simpelweg niemand zich vragen stelde, en 1 respondent deed het niet omdat het verboden was door de school.

4.3 Homoseksualiteit in leerplannen

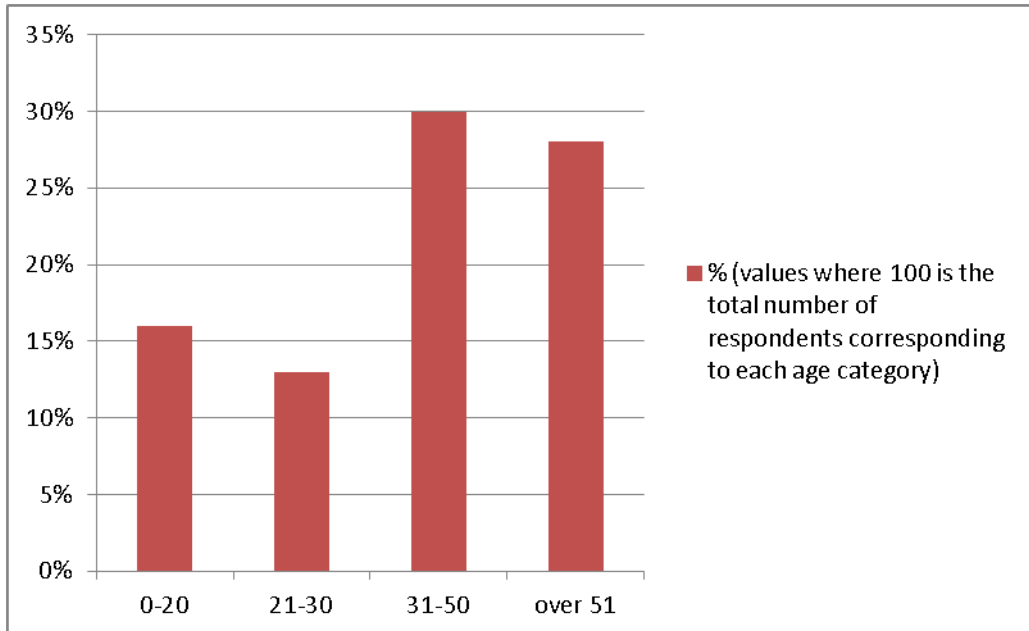
Jammer genoeg wordt de school niet enkel als een onveilige omgeving voor LGBT'ers beschouwd, ook slechts enkelen melden dat ze steun kregen van de school. Homoseksualiteit en homofobie zijn onderwerpen waar bijna nooit expliciet over gepraat wordt tijdens de lessen. Slechts 19% van de respondenten vonden iets bruikbaar in de leerplannen, en 20% vond in tegenstelling wel iets dat duidelijk als bevooroordeelend bedoeld was. Beseffend dat de puberteit een erg belangrijke periode in het leven is voor de ontwikkeling van ieders identiteit, en het moment dat jongen mensen hun seksuele identiteit ontwikkelen, de school zou hen net steun moeten bieden in deze problematiek.

Slechts 19% van de respondenten verklaren iets bruikbaars te hebben gevonden in de leerplannen. De meesten van hem meldde LGBT als onderwerp in het onderwijs, in een taalles, geloofsopvoeding, geschiedenis en schoolprojecten over diversiteit (film, klasdiscussies,...). Andere positieve reacties waren gesprekken met leerkrachten of leerlingbegeleiders om informatie te verzamelen over LGBT problemen als onderwerp voor huiswerk of groepswerken, en LGBT leerkrachten als rolmodellen.

Tabel 44: Percentage van LGBT respondenten die bruikbare info in leerplannen, volgens leeftijdscategorie

Tabel 44 toont aan dat vooral de respondenten jonger dan 30 positieve voorbeelden van LGBT onderwerpen die behandeld werden in de leerplannen aanhalen: 25% van de respondenten jonger dan 20, en 26% van de respondenten tussen 20 en 30 jaar oud. Slechts 10% van de respondenten tussen 31 en 50 jaar konden goede voorbeelden vinden, en geen enkele van de 50-plussers.

Tabel 45: Percentage van LGBT'ers die iets vonden in de leerplannen dat vooroordelen toonde, volgens leeftijdscategorie

Daarbij vonden 20% van de respondenten iets dat vooroordelen toonde tegen LGBT'ers in de leerplannen, zeker bij de oudere respondenten (zie tabel 45). 28% van de respondenten boven de 50 en 30% van de respondenten tussen 31 en 50 jaar oud hebben vooroordelen gevonden in vergelijking met de 13% van de 21-30-jarige respondenten en 16% van de

LGBT'ers onder de 20. Het belangrijkste vooroordeel dat ze aanduiden waren grapjes of opmerkingen gemaakt door leerkrachten tijdens de lessen. Enkele voorbeelden werden ook gegeven van afwijzing in de onderwerpen van de vakken Geloofsovertuiging of schoolbeleid dat LGBT'ers tot een taboe maakten.

5. Besluit

De twee enquêtes uitgevoerd in België, betreffende de perceptie van LGBT'ers en studenten over de stereotypen en discriminaties waar de LGBT gemeenschap onder lijdt, hebben tot verrassende resultaten geleid, en bekrachtigen de aanpak die het NISO project gebruikt en ons bruikbare informatie te verstrekken voor de onderzoekers en opvoeders betrokken bij de activiteiten in de scholen.

Het onderzoek biedt elementen om de meest voorkomende stereotypen, mbt homoseksuele of lesbische personen, te identificeren bij de jongeren.

In de enquête bij de studenten zien dat de meerderheid van de studenten erg tolerant is ten opzichte van LGBT-rechten en dat LGBT'ers welkom zijn in hun omgeving. Ondanks het feit dat er toch velen akkoord waren met de stellingen die gingen over traditionele stereotypen over het rollenpatroon en de kenmerken van mannen en vrouwen. De studenten waren het dan onder andere eens met de stereotypen die aan het geslacht gelinkt werden, zoals het uiterlijk van meisjes, kenmerken die een man zou moeten hebben, specifiek hun onafhankelijkheid en autonomie. Jongens lijken akkoord te zijn met een hoger aantal stellingen dan meisjes.

Met betrekking tot de visie van de studenten op de LGBT'ers, studenten gaven aan meer typische karaktertrekjes te linken aan homomannen dan aan de lesbische vrouwen. De LGBT'ers die deelnamen aan het onderzoek gaven een meer "negatief" beeld van de stereotypen gelinkt aan lesbische en homoseksuele personen dan de studenten. Maar sommige kenmerken werden door beide doelgroepen aangeduid: homomannen worden verondersteld meer verwijfd te zijn, gevoeliger, begaan met hun uiterlijk en mode. Lesbische vrouwen worden dan weer verondersteld mannelijker te zijn, anders in hun fysiek voorkomen (in het bijzonder hun kapsel) en in hun kledij.

Buiten de analyse van de belangrijkste stereotypen gelinkt aan genderidentiteit en seksuele oriëntatie, het onderzoek beschouwde ook de homofobe gedragingen die wijdverspreid waren bij de studenten. Er werd hen gevraagd om informatie te geven, niet enkel over hun denkwijze over homoseksualiteit en homoseksuele personen, maar ook hoe ze zich gedragen bij homoseksuele of lesbische personen. Dit is een manier om informatie te verzamelen over de mening van de studenten door de invloed van het 'politiek correcte antwoord' te verminderen, en het analyseren van het verschil tussen een hogere aanvaarding van LGBT'ers (Ik aanvaard dat ze bestaan en dat zij hun leven in vrede moeten kunnen leiden) en een totale aanvaarding van hen (Ik beschouw de LGBT'ers als elke andere mens die ik ken). Terwijl meer dan 85% van de studenten vindt dat LGBT'ers vrij zouden moeten zijn om hun leven te leiden zoals ze dat willen, toch zeggen 63% van de jongens en 39% van de meisjes dat ze het vervelend zouden vinden om een kamer met een LGBT'er te moeten delen. Dit suggereert de invloed van imago en groepsdruk bij deze studenten.

De variabele hoeveel LGBT'ers de studenten kennen heeft een grote invloed: hoe meer LGBT'ers ze kennen, hoe meer ze voorstander zijn van LGBT-rechten.

Anderzijds bijna de helft van de studenten voelen zich op hun gemak bij LGBT'ers, en zowat 79% is akkoord dat het belangrijk is dat LGBT'ers opkomen voor hun rechten. Zo'n 80% is voorstander van LGBT-rechten zoals huwelijk en adoptie. Meisjes lijken in het algemeen meer op hun gemak bij homoseksuele personen en homoseksualiteit, en meer voorstander van het uitbreiden van LGBT-rechten, dan jongens.

In het midden bevindt zich een groep studenten die homoseksualiteit en LGBT'ers aanvaarden en hun geen typische karaktertrekjes toedichten, (ofwel enkel 'positieve' kenmerken), die zich bewust zijn van de problemen waarmee LGBT'ers geconfronteerd worden in de Belgische maatschappij en van de discriminaties waaronder ze lijden, maar die zich toch niet comfortabel voelen bij genderexpressie en rollenpatronen.

Aangezien alle respondenten hetzelfde onderwijsniveau volgen en afstammen van min of meer hoog opgeleide ouders, maken deze variabelen dus geen verschil.

Het aantal LGBT's dat ze kennen heeft ook een grote invloed op het gedrag van de studenten ten opzichte van leden van de LGBT gemeenschap. Het is dus niet verrassend dat

hoe meer LGBT'ers ze kennen, des te meer zijn ze zich bewust van de problemen die laatstgenoemden moeten doorstaan, hoe meer ze zich op hun gemak voelen bij hen en hoe meer ze voorstander zijn van meer LGBT-rechten.

Betreffende de discriminatie en vooroordelen waaronder LGBT'ers lijden, dit verslag bevestigt de resultaten van de achtergrondanalyse. In feite 84% van de LGBT respondenten verklaren ooit te maken hebben gehad met discriminatie of vooroordelen door hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit. De plaatsen waar de meeste respondenten discriminatie ervoeren waren school (56%) en de media (52%). De types vooroordelen die de LGBT respondenten tegenkwamen op school waren vooral verbaal en psychologisch geweld, niet-aanvaarding en uitsluiting.

De studenten lijken zich niet bewust van het gebrek aan sociale inclusie van LGBT'ers, want meer dan de helft van hen denkt dat het meeste van hun alledaagse leven holebivriendelijk is, en zelfs 1/3 denkt dat LGBT'ers goed aanvaard worden in de maatschappij. De plaats waar ze aangeven als het minst holebivriendelijk is hun thuissituatie, toont aan dat ze zich niet altijd bewust zijn van de door LGBT'ers ervaren vooroordelen in anderen, zoals de media en het internet (de tweede plaats volgens LGBT'ers waar ze discriminatie ervaren). De studenten zijn zich wel meer bewust van wat er speelt in hun nabije omgeving en hen beter gekend.

Deze resultaten bevestigen het feit dat de school niet kan beschouwd worden als een veilige omgeving voor LGBT studenten. Dit heeft grote gevolgen voor het welbevinden van deze studenten, het compliceert en maakt het nog delicates om door het proces van identiteitsvorming te gaan, een heel belangrijke fase in hun leven. Het gevolg voor de LGBT-jongeren kan een hoog aantal gevallen van angst, depressie en moeilijkheden om hun eigen seksuele oriëntatie te aanvaarden.

Volgens de LGBT'ers zijn de twee hoofdredenen van hun sociale uitsluiting de onwetendheid en het gebrek aan opvoeding van de bevolking (voor 44% van de LGBT-respondenten). Samenhangend daarmee zijn volgens hen de meest effectieve manieren om te strijden tegen homofobie het bewustzijn verhogen in de scholen (19%) en LGBT-onderwerpen zichtbaar maken in de media(16%). Deze antwoorden bevestigen de aanpak die door het NISO project gebruikt wordt, dat als doel heeft te werken met de studenten in de scholen om mensen-en LGBTrechten te bevorderen door een participatief gebruik van de media.